د کابل بنار اصلي معماري

لیکوال: داکتر معمار حشمت الله اتمر

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکي پوهه:

سرليک: د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)
ليکوال: ډاکټر معمار(مهندس) حشمت الله ,, اتمر ،،
ايډيټور:
د پخښتۍ ډيزان: ډاکټر معمار(مهندس) حشمت الله ,, اتمر ،،
خپرندوی:
چاپشمېر: ۵۰
چاپ نېټه: مياشت - زمری / کال - ۱۴۰۴
واټس اپ: ۹۳۷۹۹۳۷۶۹۹۸+
برېښناليک: atmar_hashmatullah@yahoo.com

د چاپ حقوق له ليکوال او خپرندوی سره خوندي دي، بې اخځ ښوونې ترې د ګټې اخيستنې اجازه نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سرلیک **چوپړی**

پخښتی.. ۱

بسم الله الرحمن الرحیم ۲

لیکي پوهه:.. ۳

لړلیک ٤

تراڼ (پیل، شروع، برید).. ٦

د یادښتونو له پاره:.. ۸

ښاغلي سردار علي د مرادخانی وکیل سره یادګاري انځور ۹

د کابل ښار اصلي معماري (مراد خانی): ۱۰

مراد خانی د معماری پیخلیک ته یوه لنډه کتنه: ۱٤

ښار د اعتبار ساتنه: ۲۲

د مراد خانی تاریخي اهمیت:... ۲٤

د فیروز کوه بنسټ:.. ۲٦

مرادخانی ـ کابل د زاړه ښار سمبول:... ۳۲

د مراد خانی کوڅې:.. ۳۳

د افشارو کوڅه: ۳۹

د پنځه تنو کوڅه: ٤۰

د زیارت کوڅه:... ٤٤

د میداني کوڅه:.. ٤٥

د ممیزو خرڅولو کوڅه: ٤٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

د املې (عملې) کوڅه: ٤٧

د مراد خانۍ بازارونه:.. ٤٨

د مراد خاني اسانتياوې: ٩٠

جوماتونه:... ١٠٤

په مراد خانۍ کې تکيه خانې:... ١٢٤

په مراد خانۍ کې ښوونځي:.. ١٢٦

د استوګنې (هستوګنۍ) کورونه: ١٣٤

لوی سرای:... ٢٠٢

مراد خانۍ د لاسی نجارۍ توليد شوي شيان، په بهر کي: ٢٣٩

پلان او ژمنې: ٢٤٢

د مرادخانۍ پرتله کول:.. ٢٤٣

د بيا رغونې انځورونه: ٢٥٨

پا يله:.. ٢٦٦

د چاپ شويو کتابونو لېست.. ٢٦٧

د کار لاندې کتابونو لېست ٢٧١

د امکان او وخت په صورت کې... ٢٧٢

د پختې څتې ٢٧٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

تراڼ (پیل، شروع، برید)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ إجْلَالًا لِقُدْرَتِهِ، وَ لَا إلَهَ إلَّا اللَّهُ خُضُوعاً لِعِزَّتِهِ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍوَآلِهِ .

بې پایه ستاینه او بې حده مننه، د هغه سپېڅلي ذات نه چې د وجود مانۍ او کاینات یې د انساني وجود د تکامل او د انسان له پاره د خپل سپېڅلي ذات او عبادت د حقیقت له پېژندلو پرته جوړ کړل.

هغه د ذات پوهه، عالي، لوړ او ښکلي نومونه دي، او کائناتو د پیدایښت یوه حتمي لامل دی.

عظمت، د ټولې نړۍ موجودیت، د نا څاپه څخه راوتل، حق د رسېدو جوهر په یوه والي کې د اعتراف، تباهۍ او بې وسۍ یوه له لوړو وسیلو څخه دی.

ګرانو لوستونکو!

دا ځل مې و غوښتل چې د کابل ښار اصلي معمارۍ (مرادخانۍ) په هکله معلومات او څېړنې د خپلو کتابونو مینوالو او لوستونکو سره ګډ (شریکه) کړم.

زما د کتابونو مېنه وال یوازې معماران او انجینران نه دي، نه باید اوسي، نوځکه غواړم ورځ په ورځ د خپلو لیکونو کې توپیر راوړم چې د هرې ځانګې مېنه وال په کې ډېر شي، دا کار به ما دېته اړ کړې چې لیکنې مې توپیر و لري او هم به مې مینه وال ډېر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکه ربه!

زموږ له پاره خپله لاره بې ستونزې کړه، تر څو موږ له تا پرته بل څوک و نه وینو او نه یې پېژنو.

زموږ سره مرسته و کړه تر څو مو په وجود کې د غرور نخښه پاتې نه شي او د اسلام د دین له سپېڅلو بنده ګانو څخه مو و بولې.

مننه:

د مراد خانی له وکیل ښاغلی سردار علي، د سیمه ییز امنیت امر انجنیر ادریس، د فیروز کوه انستیتیوټ له انجینرانو او په ځانګړي ډول د فیروز کوه انستیتیوټ له رئیس ښاغلي ناتن څخه د هر اړخیزو همکاریو په برخه کې مننه کوم.

د لوی خدای له دربار څخه ټولو ته د روغتیا او اوږد عمر هیله کوم.

یادښت:

د نظر ټولو خاوندانو او هغه څوک چې دا کتاب لولي په ډېر درنښت هېله کیږي چې، خپلې غوښتنې او وړاندیزونه د دې کتاب د بیا کتنې له پاره، زما سره ګډ(شریکه) کړئ.

Whatsapp: ۰۰۹۳۷۹۹۳۷۶۹۹۸

په در نښت

ډاکټر معمار (مهندس) حشمت الله اتمر

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

د یادښتونو له پاره:

۱- ....

۲- ....

۳- ....

۴- ....

۵- ....

۶- ....

۷- ....

۸- ....

۹- ....

۱۰- ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مراد خانی):

مراد خانی یوه له مشهورو، پخوانیو سیمو څخه ده چې د کابل ښاروالی د دویمې ناحیې په څنډه کې او د هېواد د پلازمېنې کابل د ولسمشری مانۍ ته څېرمه پرته ده.

کله چې د احمد شاه بابا زوی، تیمورشاه دراني خپله پلازمېنه له کندهاره کابل ته ولېږدوله، کابل د سیند پر غاړه، یوه سیمه یې د خپلې قزلباش قبیلې یوه قومندان او مشر، مراد خان ته د ډالۍ په توګه ورکړه.
هغه د معماری په برخه کې ځانګړي مهارتونه درلودل، همدغه کس و چې د کندهار احمد شاهي ښار د ده تر څارنې لاندې جوړ شوی و.

مراد خانی د ځای نخښه (مپ، نقشه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د دې سیمې کورونه ډېری د ختو او اومه خښتو نه په دوو پوړونو کې د تلپوړ (ځمکپوړ، تاکوي) سره جوړ شوي دي، چې د اسلامي معمارۍ د کلاسیک ډول (شکل) او هنر څرګندونه کوي.

د مراد خانۍ اوایي (هوایي، فضایی) انځور

د ښرېدلو دیوالونو، د ختو، اومه خښتو، د کورونو دروازې د لرګیو تختې، د دې سیمې پیخلیک (تاریخ) په روښانه توګه څرګندوي.

کابل د مرادخانۍ د زړو ودانیو بنسټ په ډېرو، اومه (خامو) خښتو، اخېړ او لرګیو ایښودل شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خشتي پله جومات له لورې د مراد خانۍ لید

د کابل سیند له غاړې څخه د مراد خانۍ لید

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانی)

....

د کابل سیند له غاړې څخه د میداني لار(کوڅې) او مراد خانی بازار لید

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د معمارۍ پیخلیک ته یوه لنډه کتنه:

مراد خانۍ چې شاوخوا ۲٦۰ کاله د مخه جوړه شوې ده، د احمد شاه بابا دراني زوی تیمورشاه دراني د هغه وخت یوه بریالي معمار ته ډالۍ کړې وه.
مراد خان یوه تکړه معمار و چې د کندهار د احمد شاهي ښار د معمارۍ او تیمورشاه دراني ته یې د هغه د معمارۍ په برخه کې د پام وړ ارزښت درلود.

کله چې تیمور شاه دراني د افغانستان پلازمینه له کندهار څخه کابل ته ولیږدوله، کندهار د ښار د جوړولو په برخه کې د هغه د هڅو د ستاینې په خاطر یې هغه ته په کابل کې د افغانستان ارګ ماڼۍ ته څېرمه، یوه سیمه ورکړه چې د مراد خانۍ په نوم مشهوره شوه.

مراد خانۍ د افغانستان د پخوانۍ معمارۍ او په ټولیز ډول د کابل ښار د پخوانیو شرایطو نښه ده.

د دې سیمې لویه برخه د اوږدو جګړو، بې وزلۍ او د هغه وخت د حکومتونو د بې غورۍ له امله ویجاړه شوې او یا هم ځینې برخې یې دولتي ادارو ته سپارل شوي دي.

د تاریخي ځایونو د بیا رغولو (احیا کولو) پروژې پراساس، پریکړه وشوه چې د "سترې ماڼۍ" په ګډون ډېری کورونو بیا رغونه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د مراد خانۍ سترې ماڼۍ لید

په ۲۰۰٦ کې، فیروز کوه بنسټ او افغان حکومت موافقه وکړه چې د کابل زاړه ښار سمبول بیا ورغوي.

ځکه چې د مراد خانۍ سیمه په ۱۳۷۱ کال کې د کمونستي لاسپوڅي حکومت تر نسکورېدو وروسته، د کورنیو جګړو لومړۍ کربښه وه، چې ویجاړه او د کثافاتو په ګدام اوښتې (بدله شوې) وه.

د هغه وخت د حکومتونو پرېکړه چې د مرادخانۍ د ړنګولو او په دې سیمه کې د عصري ودانیو د جوړولو پرېکړه هم د دې باعث (سبب) شوه چې مراد خانۍ په بشپړه توګه هېره شي، حتا د ځینو خلکو له خوا د لرګیو ځینې تاریخي اثار هم غلا شول.
د کابل په ساړه ژمي کې د لرګیو دغه قیمتي ټوټې د کابل د یو شمېر ښاریانو د کورونو د تودولو له پاره د سوند موادو په توګه بدلې شوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د فيروز کوه فرهنګي مرکز له خوا د مراد خانۍ د بيارغونې انځور

له جګړو وروسته دغه ځای تر ۲۰۰۶ کال پورې په پخوانۍ توګه پاتې شو او اوسېدونکو يې نورو هېوادنو ته کډه او الته يې پر خپل ژوند پيل کړ.

کوڅې له کثافاتو ډکې شوې، د اوبو، برېښنا او فاضله اوبو سيستمونه په بشپړه توګه له منځه تللي او په دې ځای کې د اوسېدو هېڅ اسانتياوې نه وې.

مراد خانۍ د بيارغونې ټيم له دغه ځای څخه څه باندې ۲۵ زره متره مکعب کثافات راټول کړي او د لاسي ګاډو په وسيله يې له سيمې څخه لېږدولي دي.

ځينې ودانۍ چې ټاکل شوې وه د مراد خانۍ، ځای ونيسي شاوخوا ۴۵-۵۰ کاله وړاندې جوړې شوې وې، خو له نېکه مرغه کورنيو جګړو دغه پلان وځنډاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

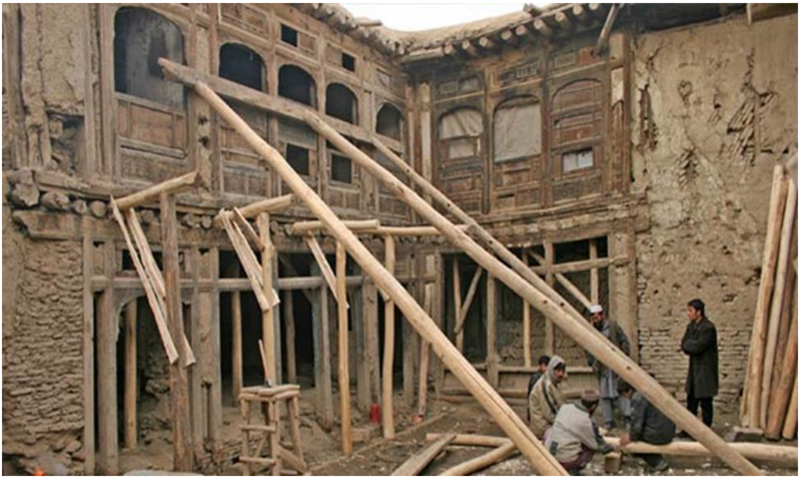

د مرادخانۍ کورونو بیارغونې د بهیر انځور

اوس کوڅې پخې شوې، د اوبو او برېښنا سیستمونه رغول شوي او د فاضله اوبو سیستم هم رغول شوی دی.

په دې ځای کې یوه ښوونځی او یوه کلینک هم جوړ شوی، د دې ځای پاکول او ساتنه په دوامداره توګه، دوام لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانی د منځني ښوونځي د کوڅې یوه منظره چې د فیروز کوه له خوا رغول شوې ده

د کابل مرادخانۍ په څو نړیوالو بنسټونو کې هم ثبت شوې چې د فرهنګي او لرغونو اثارو په برخه کې کار کوي.
دا سیمه د نړیوال یادګار بنسټ اود مراد خانۍ په نوم ثبت ده.

دغه راز د آسیا د کلتوري میراثونو د ساتنې اداري "یونسکو" په ټوله مراد خانۍ تاریخي سیمه کې یوازینۍ ودانۍ چې د فیروز کوه بنسټ دفتر په کې شتون لري، د لرغونې تاریخي ابداتو او د ستر سرای په توګه ثبت شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د دې ځای ټول کورونه، چې د ٦٤ ودانیو په ګډون له ١١٢ ځخه زیاتې کورونه (حوېلی، مانۍ) په کې ګډ (شامل) دي، د افغانستان د کلتوري اثارو په توګه د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور په وزارت کې ثبت شوي دي.

یوه انځور د ناستې ځای په مراد خانی کې

په مراد خانی کې اوس مهال ١١٢ یوه پوړیز، دوې پوړیزې، سراچې او تلپوړ لرونکي کورونه شتون لري، چې تر ٢٥٠٠ ډېر خلک په کې اوسېږي، په لومړي پېړکې ټول ژوندګړ(اوسېدونکي) د دې سیمې رښتې (اصلي) اوسېدونکي وو، خو ورو، ورو د کورنیو جګړو وروسته کابل ښار د نورو سیمو په څېر خلک یې مهاجر شوي، دا مهال د سیمې ډېر شمیر رښتي خلک نه دي راستانه شوي او خپل کورونه یې نورو خلکو ته، په کرایه ورکړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسیو انځور

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسیو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسۍ انځور

مراد خانۍ د زړو کورونو د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د اعتبار ساتنه:

د مرادخانی په بیا رغونه کې هڅه شوې چې د مراد خانی د لومړنیو ودانیو په جوړولو کې له هغو موادو څخه کار واخیستل شي چې د مراد خانی د لومړیو ودانیو په جوړولو کې کارول شوي وو.

ډبره، لرګي، ختې او اخېړ د مراد خاني د بیا رغونې اصلي توکي وو.

ښاغلی احمدزی وایي:

د دې ترڅنګ د تاریخي ابداتو د بیا رغولو په برخه کې د سیمې خلکو او نورو ښکیلو خواوو ته د لازمو زده کړو د برابرولو هڅې روانې دي.

په فیروز کوه کې د دغو هنرونو د بیا ژوندي کولو له پاره سرامیک، لرګیو، نقاشی، د سرو زرو او خطاطی برخو ته پاملرنه شوې ده.

د هغه په وینا، هر کال له دغو څلورو ځانګو څخه شاوخوا څلوېښت تنه فارغېږي او د کار زمینه ورته برابرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

مراد خانۍ د یوه کور د بیارغونې انځور

د راپورونو له مخې، کابل د مراد خانۍ د بیا رغونې له پاره ۲۵ میلیونه ډالر لګول شوي، خو ښاغلی احمدزی وايي، د بیا رغونې له پاره یې د بودیجې کره شمېره نه ده معلومه.

د هغه په وینا، په لومړي سر کې د کابل په دې تاریخي سیمه کې ۷۰ سلنه اوسېدونکي قزلباش وو، خو اوس یې شاوخوا ۳۰ سلنه اوسېدونکي قزلباش دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ تاريخي اهميت:

مراد خانۍ د کابل ښارهغه ځای دی چې د ۱۲۹۸ هجري لمريز کال د زمري د مياشتې په ۲۸ مه نېټه د افغانستان ځوان او ملتپال پاچا شاه امان الله خان، د مراد خانۍ په څلور لارې کې د خلکو د خوښيو په ترڅ کې له انګرېزانو څخه د افغانستان خپلواکي اعلان کړه.

د دې ترڅنګ مراد خانۍ يوه وخت د ډېرو دولتي ادارو، د خوراکي توکو د زېرمه کولو ګودامونه، سوداګريز مرکزونو، د سرو زرو، مسو، غالۍ پلورونکو او نورو ګڼو کاروبارونو ځای و.

د مراد خانۍ د يوه کور د بيارغاونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د مراد خانۍ شهرت يوازې په پېر پورې تړلی نه دی.
فيروزکوه د بيا رغونې او انجينرۍ مسؤول هدايت الله احمدزي په وينا، په افغانستان کې لومړنی نوی ښوونځی شاوخوا ۱۱۲ کاله وړاندې د مراد خانۍ په ختیځ وډانيو کې جوړ شو، له هغه وروسته دا ځای يوه کلتوري ځای شو.
هغه ځای چې د افغانستان د مطبوعاتو پلار محمود طرزي د لومړي ځل له پاره د رسمي جريدو(مجلو) په چاپولو او هم د پيسو په چاپولو کار پيل کړ، له دې سره، سره د فيروز کوه بنسټ چارواکو پرېکړه کړې چې دغه تاريخي ځای د يونسکو په سازمان کې ثبت کړي.
دوی وايي:
اوس مهال د دې تاريخي سيمې د بيا رغاونې او ساتنې په برخه کې کار کوي او هڅه کوي چې د کابل د دې لرغونې سيمې ټولې برخې چې شاوخوا هغې هم په کې ګډ (شامل) دي، په اصلي بڼه جوړ او د تاريخي اثارو د ساتنې له پاره هڅې وکړي.

له بيا رغونې وروسته د مرادخانی بازار انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فیروز کوه بنسټ:

د فیروز کوه بنسټ په ۲۰۰۶ کال کې د برتانیې د شهزاده چارلس جورج، پخواني افغان ولسمشر حامد کرزي او سکاټلنډي لیکوال او دیپلومات روري سټوارټ په غوښتنه جوړ شو چې د کارموندنې، مهارتونو د روزنې، د تاریخي سیمو د ساتنې په موخه د کارموندنې او مهارتونو د پیاوړتیا په موخه رامنځته شي.

د افغانانو د ملي هویت احساس دا بنسټ د غور ولایت د مرکز "فیروزکوه" په نوم ونومول شو، چې یوه وخت د زاړه افغانستان پلازمېنه وه.

په دې موسسه کې د افغانستان د هنرونو او معمارۍ ملي انستیتیوټ هم جوړ شوی، چې ۲۰۰ نارینه او ښځینه په کې د ترکاڼۍ، خطاطۍ، نقاشۍ، میناتورۍ، ګاڼو جوړولو او د قیمتي ډبرو د پرې کولو په برخه کې روزل کېږي.

دا انستیتیوټ په څلورو څانګو کې د نارینه او ښځینه صنعتکارانو د نوي نسل د روزلو له پاره، داوطلبانو ته په دریو کلونو کې روزنه ورکوي.

په ستر(لوی) سرای کې داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

اوس مهال د دې کورسونو یو شمېر فارغان د فیروز کوه بنسټ په دفتر کې ورکشاپ لري چې خپل تولید شوي توکي بازار ته وړاندې کوي.
ښوونکو د څه باندې ۲،۵ میلیونه ډالرو په ارزښت افغاني صنعتي تولیدات پلورلي دي.

د فیروز کوه بنسټ یوه نړیواله غیر انتفاعي موسسه ده چې مرکزي دفتر یې په کابل کې دی او د افغانستان د معماری او عنعنوي صنایعو د تاریخي ساتنې په برخه کې تمرکز کوي، دې بنسټ په ۲۰۱۳ کال کې د یونسکو له خوا د اسیا (ایشیا) د کلتوري میراثونو د ساتنې جایزه د افغانستان د لوېې (سترې) مانۍ یا سرای د بیا رغاونې په خاطر ترلاسه کړه.

د لوې مانۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانی)

....

د ټولو تاریخي ځایونو په څېر، کله چې تاسو د افغانستان ولسمشرۍ ماڼۍ ته نږدې مراد خانۍ ته ننوځئ، تاسو کولی شئ د دروازو او دیوال څخه تاریخي او زوړتوب احساس کړئ.

د دې ځای په فضا کې د خټو دیوالونو، دروازو او د لرګیو بندونو څخه د نم (رطوبت) بوی شتون لري.

د دې تاریخي ځای ودانۍ ټولې له خټو او لرګیو څخه جوړې شوي دي.

د فیروز کوه بنسټ د څېړنو له مخې، د مراد خانۍ معمارۍ د اسلامي ښارونو په شکلونو کې ریښې لري چې له هسپانیا څخه تر هند پورې لیدل کېدی شي. د دې کوڅې، څار برجونو او سراچو لاندې قوي دروازې لري.

د دې ځای لنډې دروازې او پوښل شوي کوڅې د دې ځای د ځانګړي ډول دفاعي سیسټم څرګندونه کوي.

په داسې حال کې چې په نورو اسلامي ښارونو کې دروازې داسې دي، چې دوه بار لرونکي اوښان او یو اس (اسپ) سپور په یوه وخت کې له ښکته کېدو پرته، دې ښارونو ته ننوځي، خو د کابل په مراد خانۍ کې دا توپیر لري.

یوه له بل سره تړلي کورونه او دټیټو لرګیو چتونه، چې یوازې پیاده خلک ترې تېرېدلی شي په پخوانیو وختونو کې په دې ځای د ټینګ (کلک) امنیتي سیسټم پلي کیدو په ګوته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لويې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لویې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانۍ)

د لویې مانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرادخانۍ ـ کابل د زاړه ښار سمبول:

مراد خانۍ د افغانستان د پخوانۍ معمارۍ نښنه ده او په ټولیز ډول د کابل ښار د پخواني جوړښت استازیتوب کوي.
په ۲۰۰٦ کې، فیروز کوه بنسټ او افغان حکومت موافقه وکړه چې د کابل د زاړه ښار سمبول بیا ورغوي.
د فیروزکوه بنسټ د انجینرۍ څانګې مشر او د دغه بنسټ د مراد خانۍ دفتر مشر هدایت الله احمدزي په وینا، د مراد خانۍ سیمه په ۱۳۷۱ کال کې د کمونیستي حکومت تر نسکورېدو وروسته د کورنیو جګړو لومړۍ کرښه وه، چې له امله یې ویجاړه شوه، دا تاریخي ځای د کثافاتو په ګدام بدل شو.
هغه وایي، د هغه وخت د حکومتونو پرېکړه چې د مراد خانۍ د ورانولو او په دې سیمه کې عصري ودانیو د جوړولو پرېکړه هم د دې لامل شوه چې مراد خانۍ په بشپړه توګه هېره شي، حتی د هغه یو شمېر تاریخي او بې ساري لرګي هم غلا شوي دي.
د کابل په ساړه ژمي کې د لرګیو دغه قیمتي اثار د کابل ښاریانو د کورنو د تودولو له پاره د سوند موادو په توګه بدل شول.
د جګړو وروسته، دا ځای تر ۲۰۰٦ پورې پرېښودل شو او اوسیدونکي یې کډوال شول.
د ښاغلي احمدزي په خبره، کوڅې له کثافاتو ډکې شوې او د اوبو، برېښنا او فاضله اوبو سیستمونه په بشپړه توګه ویجاړ شوي ول.
په دې ځای کې د اوسېدو له پاره اسانتیاوې نه وې.
ښاغلی احمدزی وایي:
د مرادخانۍ د بیا رغونې ټیم له دغه ځای څخه ۳۳ زره متره مکعبه کثافات ایستلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ کوڅې:

د مراد خانۍ کوڅې بیلابیل پلنوالی لري او په مستقیمه لاره کې نه دي، دا کوڅې تاوې راتاوې (منحني) دي چې ځايي خلک ورته "ډیو ډیوک" وایي.

د لارو(کوڅو) پلنوالی له ۱٤۰ سانتي مترو څخه پیل کیږي، ځینې یې ۱۹۰ سانتي متره او بیا ځینې نور یې ۲۱۰ سانتي متره دي.

د یوې کوچنۍ کوڅې پیل تنګ وي او بیا پراخیږي، یا برعکس، چې په پیل کې پراخه وي او بیا تنګ وي، مګر دا د بېګانه (اجنبي) یرغل څخه سیمې د ساتنې او کنټرول له پاره جوړې شوې دي.

همدارنګه د دې کار له پاره د کوڅو په پیل یا د کورنو په پورته پوړونو کې د خورا مهم امنیتي ټکي یا د مالک اړتیا وه سره کوټې جوړې کړي، چې ځینې وختونه د سیمې خلک داسې کوټو ته سراچه (بالا خانه یا میلمستون) هم وایي، او دا ټول ډیزاین د دفاعي موخو له پاره جوړ شوي دي.

د هرې سراچې لوړوالی توپیر لري، مګر ځینې یې له موجوده ځمکې (فرش) څخه د ودانۍ تر پایه (د سراچې تر پوښښ لاندې) یا د کور تر پورتنۍ برخې پورې له ۱۷۰ سانتي مترو څخه تر ۲۱۰ سانتي مترو پورې لوړوالی لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سراچې یا بالا خانې د لاندې برخې انځور

دا ودانۍ د کوڅې په دیوالونو جوړې شوي دي، چې یوه برخه يې د کور خاوند له دیوال څخه پورته او بله یې د ګاونډ دیوال څخه پورته دی، په داسې ډول چې اصلي وزن (بار، لوډ) یې د کوڅې په څنګ کې جوړ شوي دیوالونو باندې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سراچې د لاندنۍ برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځینو کورونو د ننوتلو دروازې د سراچې لاندې دي، دا د سراچې دهلیزونه ښایسته دیوالونه لري، په څنډو (طاقونو) سره سینګار شوي چې په دیوالونو کې لیدل کېږي.

د سراچې لاندې، د سینګار شوي دیوال انځور

د دې تاقچو(طاقچو، تاخچو) لوړوالی ۱۲۵ سانتي متره دی، پلنوالی یې ۸۵ سانتي متره او د کمان (ارچ) ژوروالی ۲۰ سانتي متره دی.

دیوالونه، د دبرو تهدابونه لري او په دوې برخو ویشل شوي:

۱. غرقه (د ځمکې لاندې سنګ کاری)
۲. کرسي (د ځمکې د پاسه سنګ کاری)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غرقې ژوروالی اکثرآ ۸۰ سانتي متره، مګر د کرسي لوړوالی ۱۵۰ سانتي متره دی.
د سراچې په یوه اړخ کې د بیمونو وزن د ګاونډیو په دیوال نه بلکه د ډبرې کاری (سنګ کاری) څخه پورته د نوي جوړ شوي دیوال باندې حساب(محاسبه) شوي، ترڅو ډبرې کاري په سر کې چارتراش یا څلور اړخه لرګي کېښودل شوي دي چې د بیم په نوم یادیږي، بیا د بیم لاندې په ښي خوا کې د لرګیو ستنې په عمودي توګه تنظیم شوي، وروسته د بیم پورتنی برخه د ستنو په سر کې کېښودل شوې ده او د چت د پوښلو کارونه په زیرکی (احتیاط) سره ترسره شوي دي.

د پوښښ دستک (ګول) لرګي د ګاونډي شاوخوا دیوال ته هیڅ ډول زیان یا وزن نه دی اضافه کړی، دا په دریو مواردو کې ترسره شوی دي:

۱. که چېرې د ګاونډي دیوال د حساب شوي وزن د اخیستلو توان نه درلود.

۲. که چېرې ګاونډي نه غوښتل چې شاوخوا دیوال یې ګډ (شریکه) وي.

۳. که چېرې ګاونډي نه غوښتل چې د هغه ګاونډی، داسې سراچه جوړه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

گاونډ د غاړې دیوال د بیمونو او لرگیو کالمونو انځور

د بیم سر او د لرگیو کالمونو سره د گاونډی اړخ دیوال انځور (پوښښ برخه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سیمه یوه کوچنی ښار بلل کېدی شي، ځکه چې دا سیمه شپږ کوڅې لري، چې په لاندې ډول دي:

د افشارو کوڅه:

دا د مرادخانۍ یوه له مشهورو لارو (کوڅو) څخه ده چېرې چې اصلي خلک او د نادر افشار د لښکر څخه ژوندي پاتې شوي ول دلته یې ژوند کوه.

د افشارو کوڅه (لار)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځه تنو کوڅه:

د يادې شوې کوڅې نوم د حضرت محمد (ص)، حضرت علي (رض)، حضرت فاطمه الزهرا، حضرت امام حسن او حضرت امام حسين (رض) له نومونو څخه اخستل شوې ده، چې د پنځه تنو کوڅې په نوم يادېږي.

په دې کوڅه کې يوه مشهوره زيارت هم شته چې دا زيارت هم د پنځه تنه (پنج تن) نومېږي او هره ورځ لسګونه کسان ورته ورځي.

د پنځه تنو (پنج تن) زيارت لوحه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پنځه تنو (پنج تن) زیارت د لوی دروازی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه تنو (پنج تن) زیارت د کړکۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه تنو (پنج تن) زيارت د ننه (داخلي) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زیارت کوڅه:

په دې کوڅه کې یوه ډېر مشهور او تاریخي زیارت شتون لري، چې د حضرت ابوالفضل عباس زیارت په نوم یادیږي او هره ورځ لسګونه کسان ورته د لمانځه او زیارت له پاره ورځي، ځکه دا کوڅه په همدې نوم مشهوره ده.

حضرت ابوالفضل عباس زیارت د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ميداني کوڅه:

يوه ډيره په زړه پورې کوڅه چې د ډير زاړه جومات له پيل سره پيل کيږي، په پيل کې يې يوه ښکلې او تاريخي بالاخانه (سراچه) هم شتون لري.

د ميداني د کوڅې انځور

د ميداني د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ممیزو خرڅولو کوڅه:

د مراد خاني یوه له مشهورو کوڅو څخه ګڼل کېږي چې ممیز په کې پلورل کېدل، لومړی دلته د کابل له بېلابېلو ولسوالیو څخه ممیز راوړل کېدل او بیا د کابل ښار ټولو سیمو او د افغانستان نورو ولایتونو ته لېږدول کېدل.

د ممیزو د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د املې (عملې) کوڅه:

په دې کوڅه کې هغه خلک چې له پاچاهانو او وروسته ولسمشرانو پورې تړلي وو، لکه نامتو لیکوالان، مشاورین، د معمارۍ، هنر، ساختماني علومو، ټیکنالوژۍ خلک اوسېدل او د اړتیا په وخت کې به په اسانۍ او مستقیمه توګه له هغوی سره اړیکه نیول کېدله.

عملې د کوڅې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ بازارونه:

مراد خانۍ درې مشهوره بازارونه درلودل چې په لاندې نومونو یادېدل.

۱- د زیارت د کوڅې بازار - (مرادخانۍ بازار او د کرېږ(قیر) سړک په اوږدو کې)

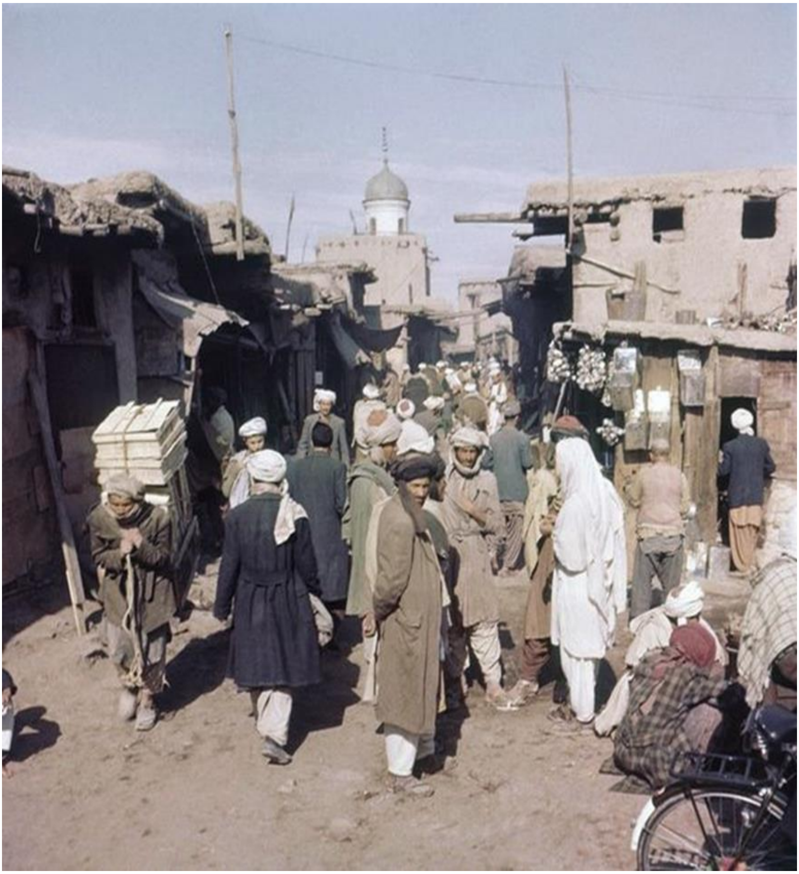

زیارت د کوڅې بازار زوړ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیارت د کوڅې بازار نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

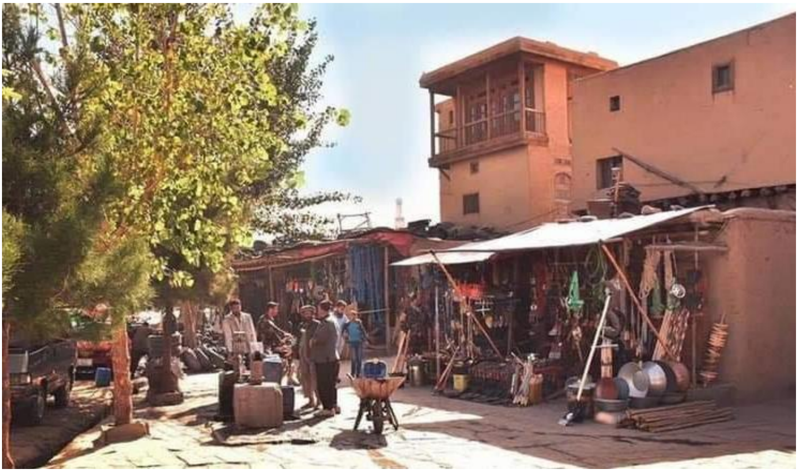

زیارت د کوڅې بازار کوم چې د کابل سیند او کرېږ سړک پر غاړه پروت دی، نوی انځور

زیارت بازار د یوې څنډې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیارت بازار د یوې څنډې انځور

زیارت بازار د یوې څنډې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ ـ د نادر پښتون سړک بازار:

دا بازار پخوا په مراد خانۍ پورې اړه درلوده او د مراد خانۍ په ساحه کې هیڅ ډول کانکرېټي ودانۍ نه وې، د وخت په تېرېدو او د پخوانیو حکومتونو د بې غورۍ له امله ورو،ورو پورتنۍ بازار په کانکرېټي ودانیو بدلې شوې او یوه برخه یې د دولتي ادارو له پاره وکارول شوه، او په یوې ځنډه کې یې د آریانا په نامه سینما هم جوړه شوه.
دا مهال د پښتونستان چوک (د اوبو له فوارې) څخه تر خښتي پله (پول، پل) پورې سړک، دواړه خواوو ودانۍ له ساده بڼې نه په کانکرېټي ودانیو بدلې شوي دي.

د نادر پښتون بازار زوړ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نادر پښتون بازار زوړ انځور

د نادر پښتون بازار نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نادر پښتون بازار نوی انځور (د بازار د ننه یعني خیر خواه مارکیټ د اور لګیدو وخت ۲۰۱۸)

د نادر پښتون بازار نوی انځور (د اوبو فوارې خوا ته)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د کوڅې بازار (خیابان بازار)

دا بازار له پل باغ عمومي څخه پیلېده او د خښتو له پله (پل خشتی) سره نښلول کېده، خو د تېرو حکومتونو د بې غورۍ او د دغې سیمې ودانۍ ، د دولتی ادارو او کانکرېټي ودانیو په بدلولو سره دا بازار د مرداخانۍ سیمې نه و ویستل شو او اوس مهال د فروشګاه د بازار په نامه یادیږي.

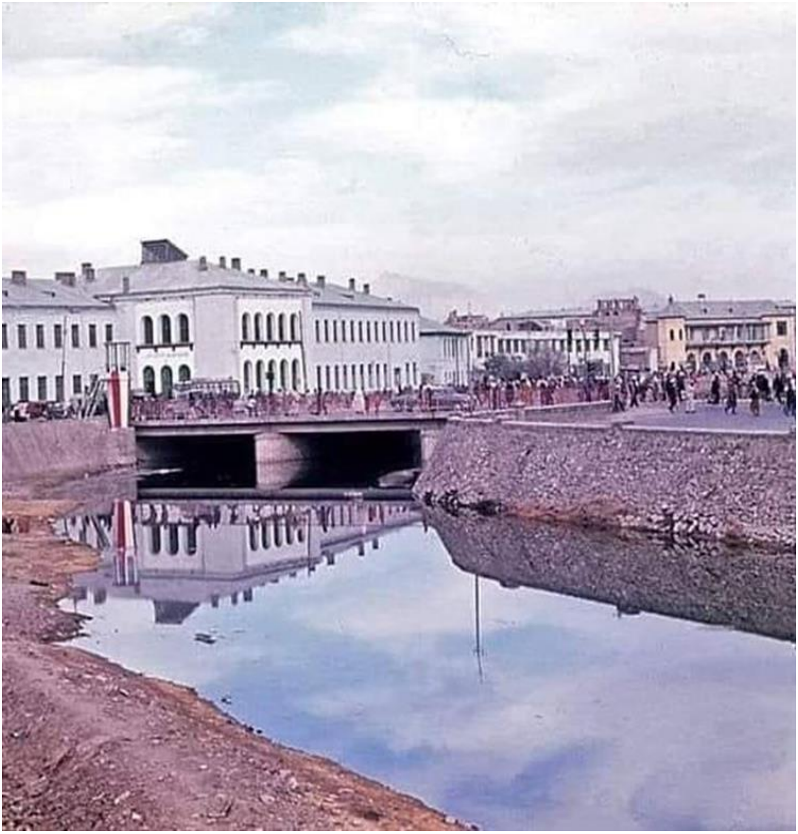

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (خیابان بازار) د روغتون غاړې انځور

د خښتو د پول (پله) یوه زوړ انځور چې د کابل سیند په سر جوړ شویو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (فروشګاه) نوی انځور

د کوڅې بازار (فروشګاه) نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوڅې بازار (فروشگاه) نوی انځور

د یوه پیسګي پله پخوانی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه پیسګي پله اوسنی انځور

په مراد خانۍ او زیارت کوڅه کې زاړه دوکانونه (هټۍ) په لاندې ډول دي:

ـ د آهنګرۍ هټۍ، د لاستي جوړونې (د بېلچې لاستي، بېل، کلنده، څټک، او نور د کیندنې او کرنې وسایلو لاستي)

آهنګرۍ د هټۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

آهنګرۍ د هټۍ داخلي انځور

آهنګرۍ د هټۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

آهنګری د هتی بهرنی انځور

د لاستو جوړوني هتی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هټیو بهرنی انځور

د ربړي وسایلو پلورنځي چې د زړو او کارول شویو ټایرونو څخه جوړ شوي، لکه د اوبو د څاه ډولۍ (ډولچې)، د ساختماني موادو د لیږد له پاره ډولچې (سطلونه)، ربړي رسۍ، ربړي لوی جوالونه، د څارویو د ابو څښلو تشتونه او داسې نور.

ربړي وسایلو د هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربړي وسایلو د هټۍ انځور

د ربړي وسایلو د هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځارويو د اوبو ښښلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

ځارويو د اوبو ښښلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارويو د څښاک تشت د پلور انځور

ځارويو د اوبو څښلو تشت چمتو کولو د پروسې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځارویو د څښناک تشت د پلور انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي رسیو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي ميز انځور

د ربړي واشلو جوړوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي واشلو جوړوني انځور

د ربړي واشلو جوړوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي واشلو جوړوني انځور

د ربړي څوکيو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي ميزونو انځور

د ربړي وسايلو د هټيو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ربړي او پلاستيکي پلورنځيو بهرنی انځور

- د سرو زرو هټۍ

د زيوراتو د پلورنځي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د ګوتو هټۍ

د یوه ګوتي پلورنځي داخلي انځور

د یوه ګوتي پلورنځي بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د حکاکۍ او کيندنې کارځای

د کيندنې کارځای څخه يوه داخلي انځور

د کيندنې کارځای څخه يوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کيندنې کارخای څخه يوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیندنې کارځای ځخه یوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیندني کارځای ځخه یوه داخلي انځور

ـ خوراکي توکي

د پرچون پلورنځیو ځخه یو بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ دسمال خرڅلو پلورنځی

د یوه دسمال پلورنځي بهرنی انځور

ـ د کاله لوښو (کور وسایلو) پلورنځي

د کاله لوښو پلورنځی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وسایلو پلورنځیو څخه یوه بهرنی انځور

ـ کور د اړتیا وړو وسایلو (خورده) هټۍ

کور د اړتیاوړو وسایلو (خورده) هټۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور د اړتیاوړو وسایلو (خورده) هټۍ بهرنۍ انځور

- د رنګونو پلورنځی

د رنګونو پلورنځي څخه یوه بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ ساختماني مواد

د ساختماني موادو د پلورنځي څخه یوه بهرنی انځور

د ساختماني موادو د پلورنځي څخه یوه بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ انځور اخستنه او فوټوکاپي

د انځور اخستنې او فوټوکاپۍ هټۍ څخه یوه بهرنی انځور

د انځور اخستنې او فوټوکاپۍ هټۍ څخه یوه بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د پلیو د نینې کولو هټۍ

د نینو پلورنځي څخه یوه داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د پلاستیکي کڅوړو پلورنې هټۍ

د پلاستیکي کڅوړو پلورنې هټۍ یوه بهرنۍ انځور

ـ قصابۍ

د قصابۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ اتاري (عطاري) او یوناني طب

د اتاري (عطاری) او یونانی درملو پلورنځي بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د لرغونو توکو پلورنځي

د لرغونو توکو پلورنځي زوړ بهرنی انځور

ـ خوراکي توکي

د خوراکي توکو پخوانی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوراکي توکو اوسنی انځور

ـ د ګاڼو پلورل او ترمیم

د زیوراتو پلورنځیو او ترمیم بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خاني اسانتياوې:

مراد خانۍ ښاري اسانتياوې لري لکه:

- د ابو فضل العباس زيارت

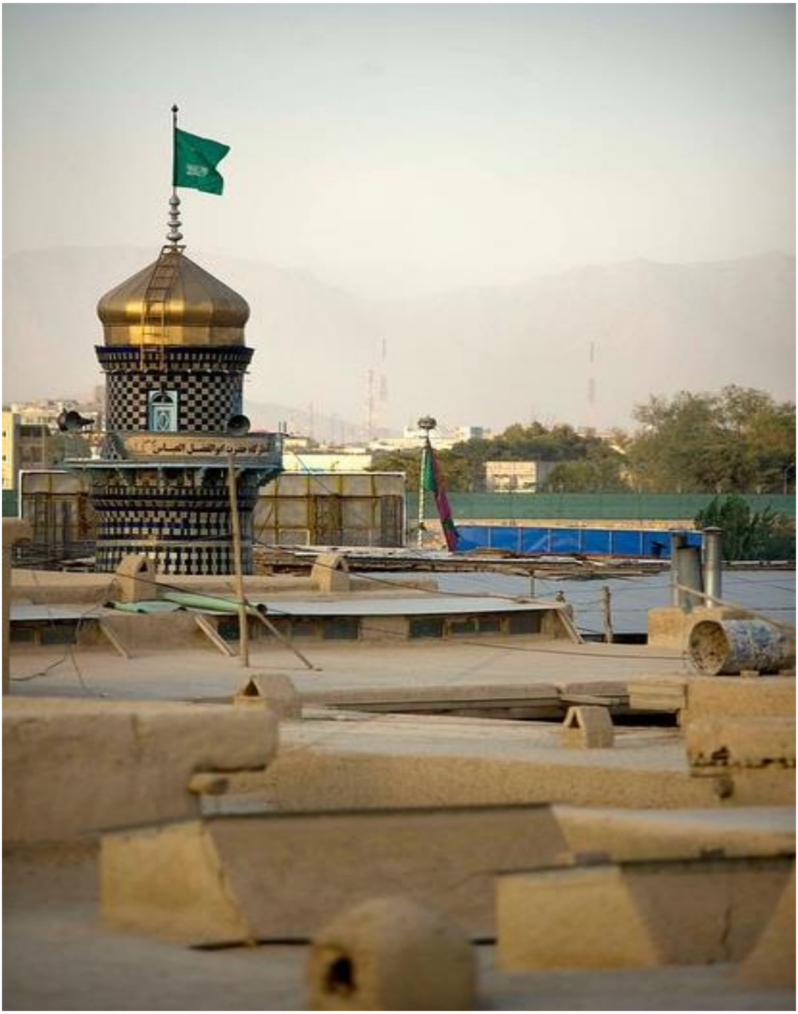

د ابو فضل العباس زيارت بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نانوایی (بیکری)

دنانوايي بهرنی انځور

- د مراد خانی منځنی ښوونځی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي د کوڅې بهرنی انځور

د ښوونځي د انګړ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونځي ټولګي داخلي انځور

د ښوونځي ټولګي داخلي انځور

د ښوونځي د انګړ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د فیروز کوه روغتیایي کلینیک

د فیروز کوه روغتیايي کلینیک بهرنی انځور

د فیروز کوه روغتیایی کلینیک داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- درملتونونه

د درملتون بهرنی انځور

- د کوچني توليدي وسايلو ځای

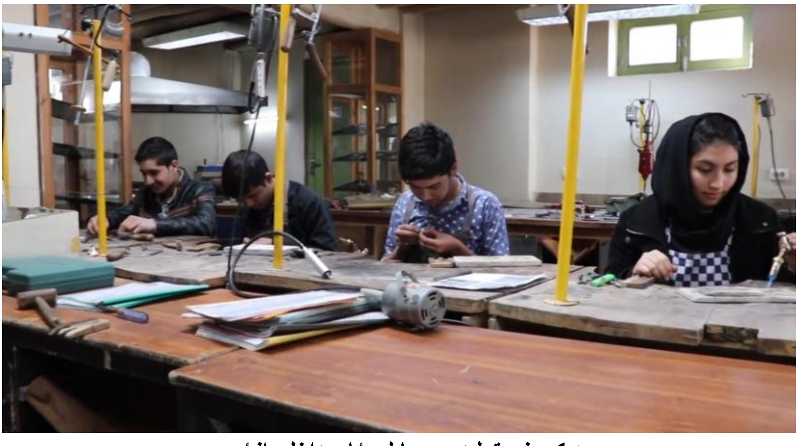

د کوچني توليدي وسايلو ځای داخلی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نقاشۍ ټولګي داخلي انځور

د زرګرۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د بوټانو ترمیم

د بوټ ګنډلو د یوه موچي انځور

- د مراد خانۍ نارینه زوړ حمام

د مراد خانۍ نارینه زاړه حمام انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارینه زاړه حمام انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارینه زاړه حمام داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارینه زاړه حمام داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانی نارینه زاړه حمام د چت انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانی نارینه زاړه حمام د جامو بدلولو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانی نارینه زاړه حمام د دروازی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوماتونه:

- د بي بي زينب جامع جومات

د بي بي زينب جومات بهرنی انځور

د بي بي زينب جومات بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بي بي زینب جومات بهرنی انځور (د عاشورا په ورځ)

د بي بي زینب جومات بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د میداني جامع جومات

د میداني جامع جومات د دروازې بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میداني جامع جومات بهرنی انځور

د میداني جامع جومات داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میداني جامع جومات د کړکی یوې برخې انځور

- د ابوالفضل العباس جومات

د ابوالفضل العباس لوی زیارت جومات بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ابوالفضل العباس زيارت جومات د منار بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دوې چایخانې

د چایخانې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چایخانې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زوړ کابل رستورانټ

د کابل زاړه رستورانټ بهرنی انځور

د کابل زاړه رستورانټ بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

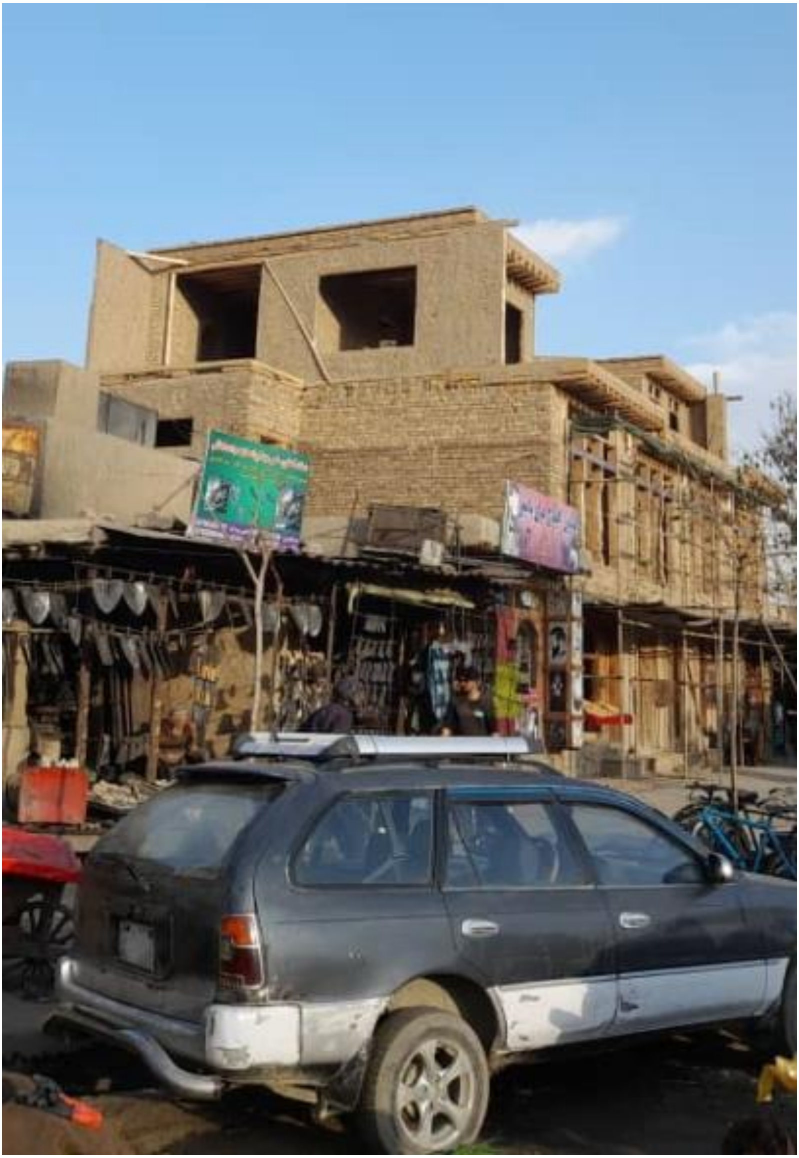

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

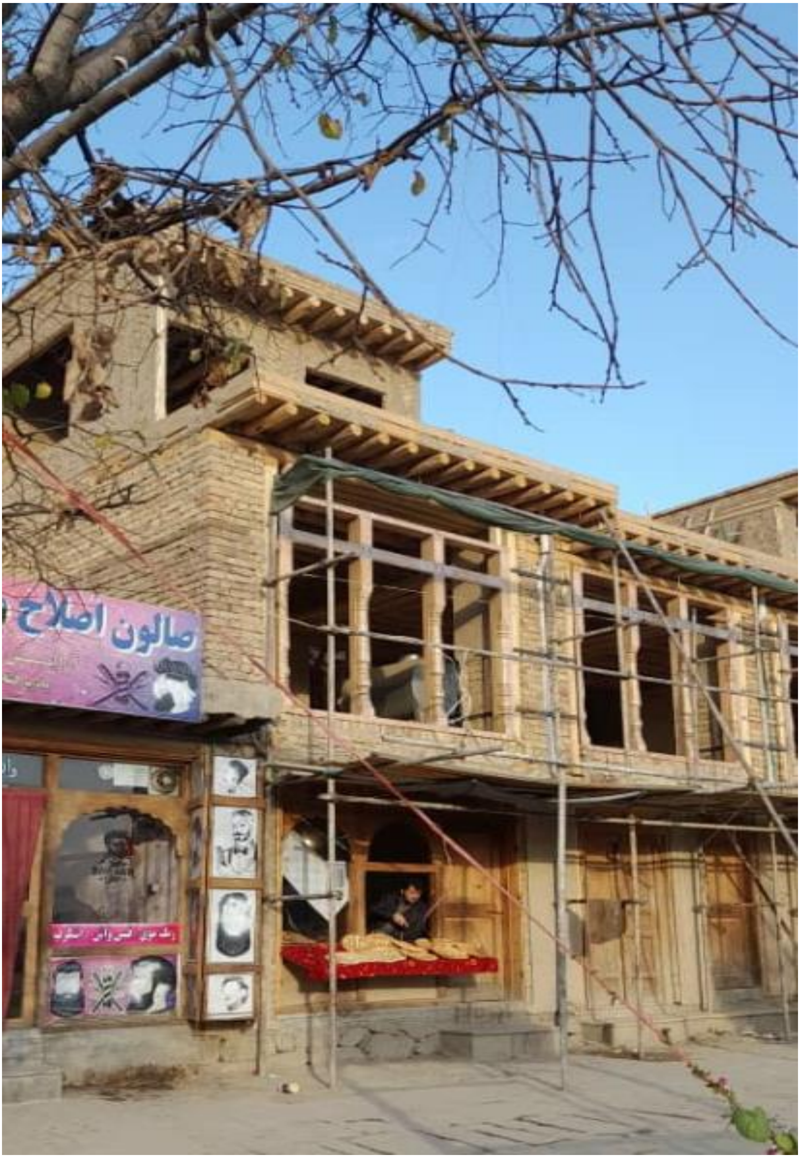

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل زاړه رستورانټ (د بیا رغونې) بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ککرو رستورانټ (کله پزي)

د نجیب کله پزۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حمید کله پزۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سلماني (دلاک، بربر)

د سلماني بهرنی انځور

- سقاوې

د سقاوې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- نانوایي (بیکري)

د بیکرۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ویلډینګ کاري

د ویلډینګ کارۍ داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ناستې ځايونه (څپرې، چتې)

د ناستې ځای (چتې) انځور (بيا جوړ شوی)

د ناستې ځای (چتې) انځور (بيا جوړ شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناستې ځای (چتې) انځور (بیا جوړ شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ کې تکیه خانې:

په مراد خانې کې نهه تکیه خانې شتون لري، چې په لاندې نومونو یادیږي:
حاجي محسن، علي جان، کوچه املا، یعقوب، شاه قل، محمود، سید اکبر، محب، نبي جان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حاجي حسن شاقل د تکیه خانې بهرنی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ کې ښوونځي:

د عامه ښوونځيو سربېره، خصوصي مسلکي ښوونځي هم شتون لري لکه:

- د سرو زرو ښوونځی

په دې ښوونځي کې زده کوونکي د پلان او شکل په نظر کې نيولو سره د زيورونو د توليد او ترميم په برخه کې روزل کېږي، ترڅو دوی د معيارونو سره آشنا شي، د بازار تقاضا پيدا کړي او په راتلونکي کې د کيفيت لرونکي توليد شوي مواد بازار ته وړاندې کړي.

د سرو زرو ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرو زرو ټولګي داخلي انځور

- د خطاطۍ اومیناتورۍ ښوونځی

دا د ننني ټولنې يوه له مهمو ښوونځيو څخه دی، چېرې چې زده کونکي کولی شي د خطاطۍ هنر، نقاشي او میناتوري زده، د رنګونو ترکیب او له ځایی توکو څخه يې چمتو کړي.

د خطاطۍ او میناتورۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خطاطۍ او میناتورۍ ټولګي داخلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

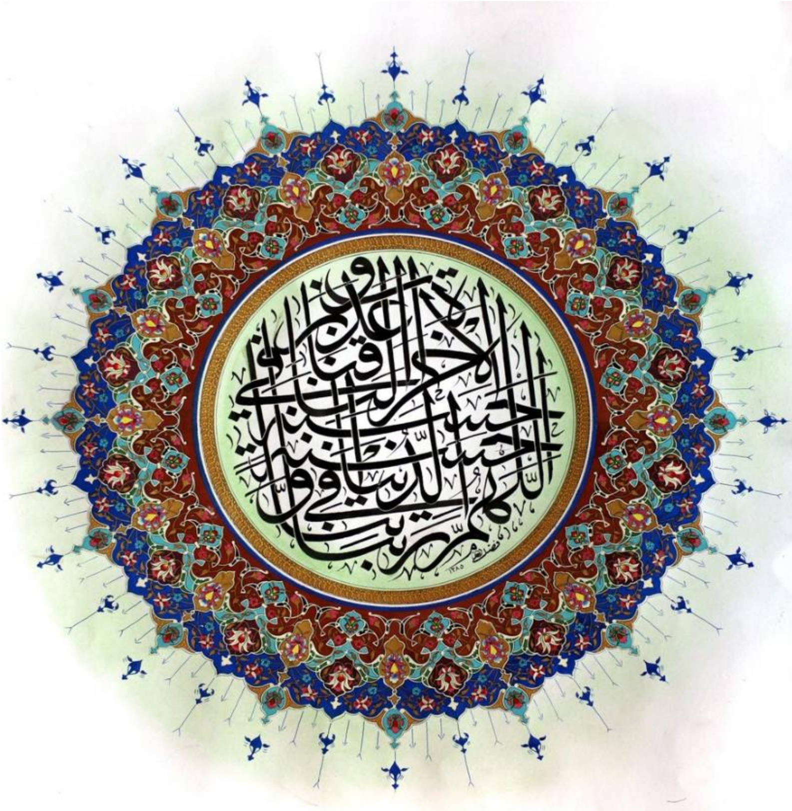

د خطاطی او میناتوری انځور

د خطاطی او میناتوری د موادو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ختېنو لوښو جوړولو(کلالۍ) ښوونځی

په دې ښوونځي کې زده کوونکي د موادو د تولید له نویو میتودونو، د لوښو د چمتو کولو له اړتیا سره اشنا کیږي او په راتلونکي کې کولای شي خپل د تولید پلورنځي ولري.

کلالۍ د ټولګي انځور

کلالۍ د ټولګي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کلالی انځور

د کلالی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مراد خانۍ سیمه کې د خیاطۍ یوه ښوونځی هم شته چې بریالي او تکړه زده کوونکي یې په افغاني ټولنه کې ونډه لري.

د مراد خانۍ سیمه په یوه کوچني ښارګوټي بدله شوې، دغه ښارګوټی د اوبو رسولو مرکزي سیستم لري، چې تر اوسه نه دی فعال شوی، یعنې اوبه په کې نه ځي.

مراد خانۍ یوه ساده کانالیزاسیون سیستم لري چې تقریباً د کوڅو په منځ کې تېرېږي، دا سیستم چې په نالیو(کوچني بیالو) کې بهیږي، ټول پوښل شوی دی، داسې ښکارې چې په پایله کې د کابل سیند سره نښلول شوی دی.

کانالیزاسیون د سر پوش انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فيرو کوه په نوم يوه موسسه د مرادخانۍ په بيا رغونې کې بنسټيز رول لوبوي چې تل يې هڅه کړې مراد خانۍ د کانکريټو له يرغل څخه وژغوري، خو له دې سره هم مهاله يې په شمال ختيځه برخه کې يوه درې پوړيزه نوی جومات هم جوړ شوی چې د محمود خان پله څخه مراد خانۍ ليد مخه نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استوګنې (هستوګنۍ) کورونه:

په مراد خانۍ کې د استوګنې ډېرى ودانۍ له هټيو نه پرته دوې پوړيزې تلپوړي دي، چې په هغه وخت کې د اضافي موادو او وسايلو د ساتنې په توګه کارول کېدې، هغه توکي چې په اوړي کې نه کارول کېدل او يا هم د ژمي له پاره د سون (سوند) توکو د ذخيره کولو په توګه کارول کيده.

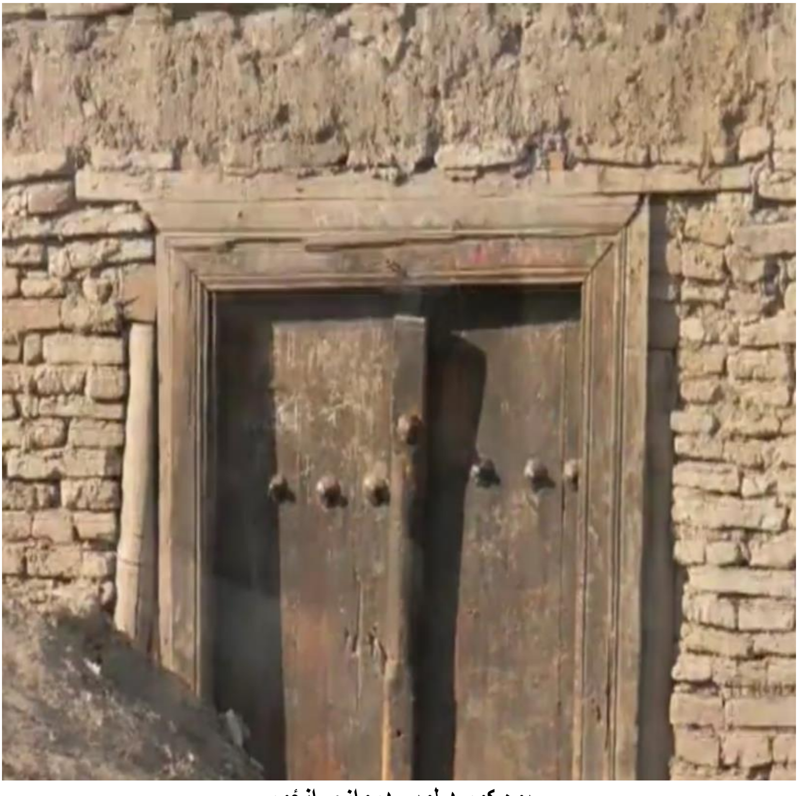

يوه کور د لويې دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

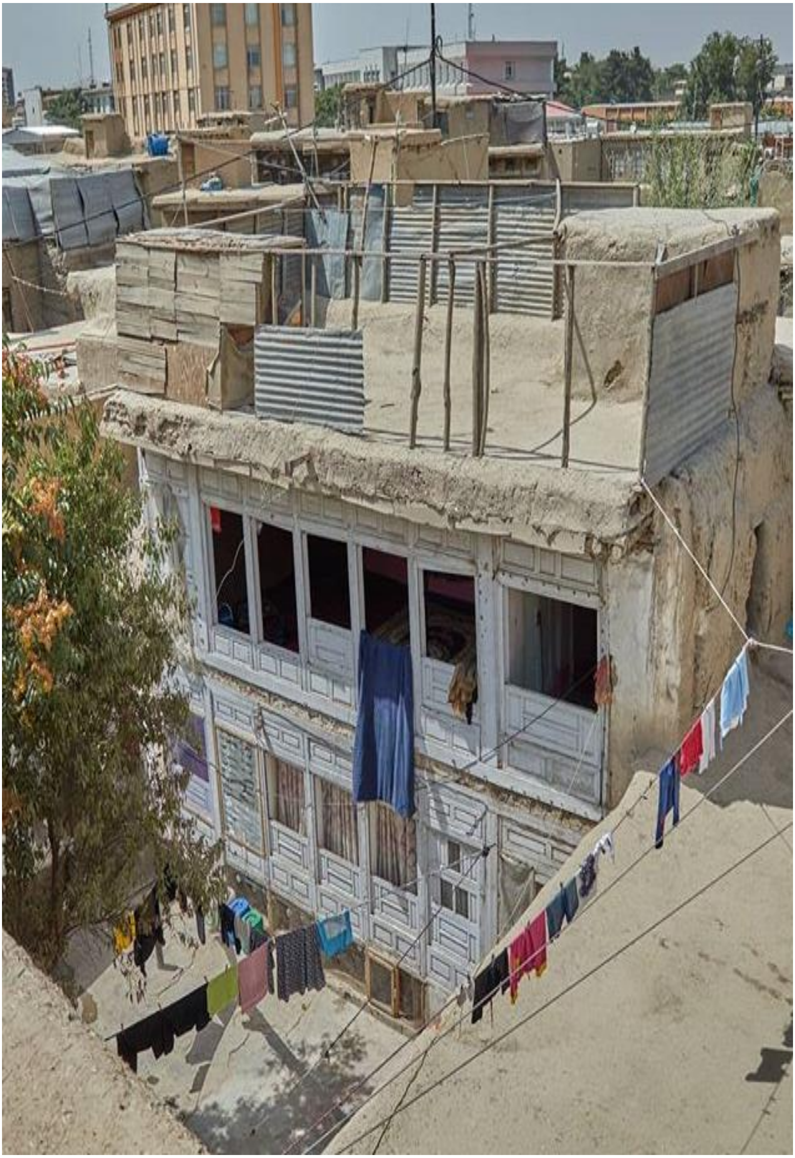

د یوه کور انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هستوګني د کورونو د يوې ارسۍ انځور

د يوه پخواني کور انځور (د طاوس کور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا حویلی یوه دالان (ویستیبل)، یوه زینه، د اوسیدو خونه (سالون)، د خوب خونې او یوه حمام (د ځان منځلو ځای) لري.

د کور تنور خونه او تشناب د حویلی څنګ کې په پام کې نیول شوي دي چې کوڅو ته د ککړو اوبو وتلو لارې لري.

ډیری ودانۍ پخلنځای نه لري او د کال په دریو فصلونو کې په همدې دالان (دهلیز) کې پخلی کوي، مګر ژمي په سړو ورځو کې د کور بخاریو او چریو پر سر پخلي کوي.

ډېری د خوب خونې او حمامونه د اوسېدو خونو سره لار لري، همدا راز د اوسېدو خونې تر ټولو خونو لویې دي.

کوټې د رڼا، لمر وړانګو او د هوا د تبادلې په موخه دواړو خواوو ته کړکۍ لري.

هغه کړکۍ چې د غولي (حوېلۍ) خوا موقعیت لري لوی او کلاسیک سټایل لري، مګر هغه کړکۍ چې د کوڅې خوا ته ایښودل شوی دي، خورا کوشنۍ او ساده دي.

په کوڅوکې د کړکیوله شکل څخه داسې ښکاري چې دا کړکۍ یوازې د هوا تبادلې له پاره په پام کې نیول شوي دي.

هغه لویې کړکۍ چې د غولي خوا ته ایښودل شوي دي د اورسۍ په نوم یادېږي.

د دې ارسیو پلنوالی اکثرآ ۱۲۰/۱۱۰ سانتي متره دي، او د پرانیستې برخه، چې د پلې په نوم یادېږي او پورتنۍ خوا ته لېږدول کیږي، له ۹۷ څخه تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره ارسۍ له دریو څخه تر څلورو پورې پلې او د ٤٠ سانتي مترو لوړ بنسټ (بیس، اساس او یا زیرانه) لري.

دا بنسټونه د لاندې اهدافو له پاره په پام کې نیول شوي دي:

١. چې تکیه وکړي،

٢. د غولي په لور وګوري

٣. د ماشومانو د لوېدو، مخه ونیسي.

په ځینو ودانیو کې، له بنسټ څخه پورته، د بیلګې په توګه، د هرې ١٥ سانتي مترو وروسته، د یوه لرکي (چفتي) په دواړو خواوو کې بهرخوا نه تړل (کلک) شوي دي، ترڅو د ماشومانو د لوېدو مخه ونیسي.

ځکه چې د دریو او څلورو پلو د پورته کولو په صورت کې د بنسټ تختې لوړوالی خوندي نه دی او د احتیاط له پاره هماغه لرګي یا چفتي په پام کې نیول شوي دي.

د پلو اوږدوالی٩٧ سانتي متره او لوړوالی یې ٤٥ سانتي متره دي، د پلو پلنوالی (ضخامت) له ٣ څخه تر ٥ سانتي مترو پورې دي، ترڅو د کورنۍ غړي د پورته کولو او ښکته کولو وړتیا ولري.

دا پلې د اړتیا په وخت کې، په پورتنۍ برخه کې یوه اړخ ته اړول کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلو پورتنی او لاندنی برخې سره توپیر لري، ځکه چې په پای او منځ کې د ګردي لرګي په ډول دي، دا لرګي د جوک په نوم یادېږي.

پلو د پورتنی برخې په مینځ کې غوچونی شتون لري ترڅو دویمه پله په آرامی سره د لومړی پلې په سر کې کېښودل شي کوم چې د هوا او روښنایی لیږد مخه نیسي.

په ډیری کورونو کې، شیشې هم د پلو په پورتنی یا پای کې لیدل کېدی شي، کوم چې کوټې ته د رڼا لیږد په ګوته کوي.

د ټولو ارسی لوړوالی ۱۹۰ سانتي متره دي او د سینګار سره د کمان په څیر ښکاري.

مګر د بازو (اړخ) لوړوالی په دواړو خواوو یا د کمان پیل ته د ارسی اصلي شکل ۱۱۷ سانتي متره دي.

د هرې ارسی، بهرنی او داخلي بڼه یوه څه توپیر لري.

د ودانی په هر اړخ کې د کمان یا آرچ په څیر، ډیر لوړ کیفیت او ښکلي نقاشي لري.

د ارسی لاندینی برخه یوازې چوکاټ لري او سینګار شوي داخلي او بهرني دوې ښکلې تختې لري، دا تختې ساده او کوم سوري هوا د تبادلې (جریان) له پاره، نه لري.

ارسیو د پورتنی برخې پرته، د ارسی بنسټ اندازه، د بیلګې په توګه ٤٠ سانتي متره، د هوا او رڼا تبادلې له پاره د سوري لرونکي تختې سره لیدل کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسی انځور

د ارسی پورتنۍ برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسی لاندنی برخې انځور

طاوس کور د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

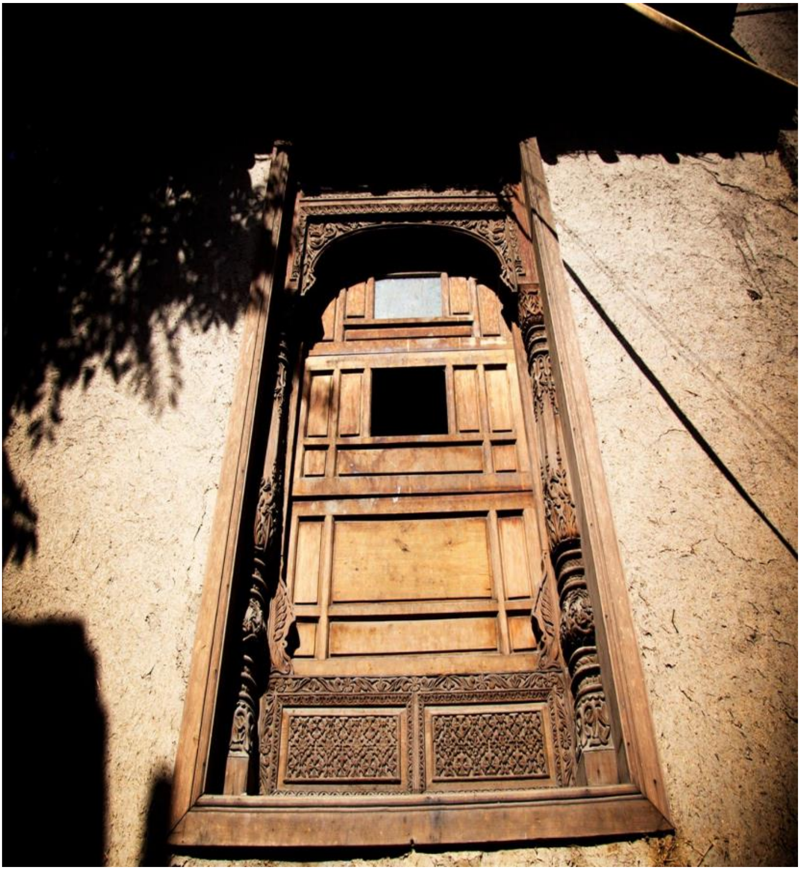

یوه کور د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د ارسی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسۍ د بهرنۍ څنډې په دواړو خواوو کې، په يوه ډېر پخوانی کور کې، د طاوس شکل ليدل کيږي، نو په همدې توګه دا کور، د طاوس کور په نامه يادېږي.

طاوس د کور ارسۍ پخوانی انځور

طاوس د کور ارسۍ نوی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تلپوړ کې چې د لرګیو نه پوښل شوی دی د کړکې پر ځاي سوری، سوری ښکلې او کیندل شوې تختې لري.

دا تختې د کابلی جالۍ په نوم یادېږي، چې د تلپوړ (تهکوۍ) کې هوا د تبادلې او د روښنایی په موخه کارول شوي دي.

دا تختې د ځمکې (فرش) څخه د تلپوړ (تهکوۍ) پوښ پورې ټول لوړوالی ٦٠ سانتي متره دی.

د تلپوړ لوړوالی د ځمکې (فرش) څخه تر چته پورې په ډېری کورونو کې ١٩٠ سانتي متره دی.

طاوس د کور د تلپوړ جالۍ د یوې برخې (انځور)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارسیو ساختماني برخې اکثراَ د لوړ کیفیت اصلي ارچه لرګي دي او ځینې یې کور مالک د ځانګړي فرمایښت (فرمایش) سره سم د چارماغو (چهارمغز) لرګیو څخه جوړ شوي دي.

دا ارسۍ هېواد د تکړه ترکاڼو او تجربه لرونکو کارګرانو له خوا په خورا زړه پورې او ښکلي سینګار سره جوړې شوې دي.

یوه ډیر مهم ټکی دا دی چې د داسې لرګیو په جوړولو کې د ساختماني میوګیو(مېخ) کارول په هیڅ ډول نه لیدل کیږي.

په دالان (دهلېز) کې د حویلی زینو یا دالان ته د ننوتلو څو ګامه مخکې، پوښښ په پام کې نیول شوی دی.

د زینې پلنوالی معمولاَ له ۱۲۰ څخه تر ۱۳۰ سانتي مترو پورې دي او د پتې لوړوالی معمولاَ له ۲۵ څخه تر ۳۷ سانتي مترو پورې دي.

زینې په خورا کوچني او محدود ځای کې په پام کې نیول شوي، د زینو ډیزاین د لرګیو اساس یا ګردي لرګي (ګول) شاوخوا د دوراني (مدوره، سپرکل) زینو په شان جوړې شوې دي.

دا زینې د نورو زینو په پرتله دومره آرامې نه دي، ځکه د ګام یوه اړخ یې تنګ (لنډ) او بل اړخ پراخ (سور لرونکی) دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساختماني مواد يې له لرګيو، خټو او اومه خښتو څخه دي او د زينې د مخ په پورتنۍ برخه کې له لرګيو څخه کار اخيستل شوی دی تر څو کاروونکي ترې په ښه توګه استفاده وکړي او د پورته کيدو او ښکته کيدو په وخت کې د کورنۍ د غړو د لوېدو(غورځېدو) لامل نه شي.

دا زينې د کاروونکو خصوصاً د کورنۍ غړو له پاره عادي دي، مګر دا د ميلمنو له پاره چې د ښار بيلابيلو سيمو څخه راځي، ډير ستونزمنې دي، چې بايد د ښکته او پورته کيدو په وخت کې ډېره پاملرنه (احتياط) وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور لمړی پوړ زيني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور دوېیم پوړ زینې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور دوېیم پوړ زینې څټ (شا) انځور

یوه کور لمړي پوړ زینې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ننوتلو دالانونه (دهلېزونه، ویستیبول) اکثرآ پرته له دروازو څخه دي او څوو کورونو دالانونه د دروازو سره لیدل کېږي

د یوې حویلۍ بهرنۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حویلی د زینې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس کور د دالان د یوې برخې انځور

د دالان دروازې اکثره دوې پلې لري او یوه پله یې دروازې په حوېلیو کې په ندرت سره لیدل کېږي.

دا مفکوره ښیي چې اکثرآ د دروازې یوه پله (ترازه) کارول کیږي او یوازې د اړتیا په وخت کې دواړه کارول کېدی شي.

د دالان (دهلیز) د ډیرو دروازو لوړوالی ۲۱۰ سانتي متره او د هرې پلې پلنوالی ٦۰ سانتي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوټو دروازې او په ځانګړې توګه د مېلمنو د کوټې دروازې په لوړوالي کې تر نورو دروازو ټيټې دي، چې اصلي موخه يې د کورنۍ لويې خونې ته د ننوتلو د مخه سر ښکته کول دي چېرې چې د ميلمنو عبادت او ښه راغلاست (استقبال) کېږي.

د ميلمه کوټې دروازې پلنوالی له ۹۰ سانتيو څخه او لوړوالی يې هم له ۱۵۰ سانتي مترو څخه کم دي.

د اوسيدو(ميلمه، سالون) خونې څخه د خوب خونو ته دروازې لري کومې چې دوې پلې لرونکي دي.

د ا دروازې په ښکلي سينګار سره جوړې شوې دي، او د دې دروازې څخه پورته يوه رپک (چوکۍ ، کرنيز يا کارنيس) ليدل کيدی شي.

د رپک (کارنيس) څخه پورته، يو آريشي ښه په ورته يا سميټ شکل کې ليدل کېدی شي.

د ډېری خونو لوړوالی، د استوګنې خونې په ګډون (شمول) يا ميلمستون، د فرش څخه تر چت پورې ۲۳۰ سانتي متره دی.

يوه په زړه پوری شی چې په دې کورونو کې ليدل کېدی شي، د دروازې قوي اړم دی، کوم چې په نننۍ ټيکنالوژۍ کې د دروازې سټيپر (Door stopper) په نوم يادېږي.

خو په مراد خانۍ کې هغه وخت دا وړه وسيله شتون درلود چې د خلک خوښه، چې څومره يې زړه وغواړي، د دروازې د درولو (بندولو) له پاره ترې کار اخستلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نن ورځې میخانیکي ډور سټپر (Door stopper) دروازې بندونکي دا وړتیا نه لري او کولی شي یوازې په خپلې ټاکلې برخه کې دروازه ودروي.

د دروازی درونکي (Door stopper) انځور

په ډیری کورونو کې د لرګیو تکیه (پیزاره، سکرټینګ) یا (Skirting) لیدل کیدی شي چې ټول لوړوالی یې ۷۰ سانتي متره دی، او دا تکیه د اسلامي طرز ځانګړی سینګار لري.

په لاندینۍ او پورتنۍ برخه کې سینګار توپیر لري، مګر لوړوالی یې یو شان دی، په پورتنۍ برخه کې نهه سانتي متره او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکته کې نهه سانتي متره دی، دې طرز ته په نوي جوړښت کې بورډر(Boarder) ویل کیږي.

د لرګي تکیې (پیزاره)، طاوس د کور ناستې (سالون) کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه کورکي، د تاخچې (تاقچې، طاقچې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناستې (اوسیدو، سالون) خونو کې، ډیری لرګیو الماری د ځانګړي سینګار سره لیدل کېدی شي.

د الماری ځای (موقعیت) د دیوال دننه او د خونې په مرکزي برخه کې دی.

دا لرګي الماری کلاسیک شکل لري، ښکلي دوې نقاشي شوې پلې لري، او په هره پله کې درې ورته شیشې لري، چې د چای او سینګار لوښي په کې ځای پرځای شوي دي.

د دیوال الماری سور (بر، لنډوالي یا عرض) اکثراً ۱۱۰ سانتي متره دی او لوړوالی یې له ۱۱۰ څخه تر ۱۴۰ سانتي مترو پورې دی.

د الماری لوړوالی کور د فرش څخه ۷۰ سانتي متره دی،

د الماری په پورتنئ برخه کې، تاسو کولی شئ رپک (کارنیس، کرنیز) وګورئ، کوم چې د ښکلي سینګار او د هنرمندانو د کار لیوالتیا او ښکلا سره، پاملرنه ځانته جذبوي (راجلبوي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طاوس کور د ناستې په خونې کې د لرګیو الماری انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځينو کورونو کې، په ځانګړې توګه اوسيدو د کوټې په ديوال کې د ختو الماری په نوم خورا په زړه پورې الماری شتون لري، دا الماری ۴، ۸، ۱۲ او ۱۸ خانې لري، د هرې خانې لوړوالی ۲۲ سانتي متره، بر(سور،عرض) يې ۲۰، او ژوروالی يې هم ۲۰ سانتي متره دی، دا الماری د دوديزو آرائشی لوښو، د کيندلو شويو شيانو، يا د شيې د رڼا کولو وسايلو په موخه کارول کيږي.

د يوه کور د ناستې (سالون) کوټې د ختو الماری انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه کور کې د خټو تاخچې (تاق، طاق یا طاقچه) انځور

د لرګیو او خټو الماریو سربېره، په پورتنۍ برخه کې د ۲۰ سانتي مترو راوتلی جوړښت شتون لري چې د رپک (کرنیس، کرنیز) په نوم یادېږي ، کوم چې د لرګیو الماری د پاسه د ځانګړي سینګار سره پرې کېږي.

د هغې جوړول په دیوال کې د ۲۰ سانتي مترو په اندازه کې د لرګیو میخونو په ټکوهلو او د ورته لرګیو میخونو په سر کې (د پاسه) د کوچني قطر لرګیو په ایښودلو او بیا د ورته لرګیو جوړښت په دواړو خواو کې د خټو یا ځینې وخت ګچ په کارولو او په ځانګړي مهارت سره ترسره شوي دي.

د رپک د څوکې ډبل والي (ضخامت) معمولاً ۱۰ سانتي متره د دیوال بیخ ډبلوالی یې ۱۵ سانتی متره او د دیوال نه لرې والی (کانټېلېور) یې تر ۲۰ سانتي مترو پورې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېری (زیاتره) خلکو د رپک نه د کوټې د داخلي سینګار او ښکلا له پاره په وطن کې د ختو جوړ شوي لوښي ایښودلو له پاره کاروي.

د رپک د یوې برخې انځور

د رپک د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رپک د پاسه دوې تکيې (پايزارې) ليدل کېږي چې هره يوه يې تر ۲۰ سانتي مترو پورې ده، له دې کارنيسونو څخه يوه يې د ختېو څخه جوړ شوی او بله يې د لرگيو برخه يې د چت سره تړلې ده .

دا پيزاره د رپک او چت تر منځ يوه ښکلی همغږي رامنځته کړي ده.

ځينې چتونه د لرگيو پوښښ (مسطح) لري، مگر ډيری يې د پخوانيو وختونو ټوکرو په ذريعه پوښل (مسطح) شوي دي خو ځينې يې پرته له داخلي پوښښ څخه هم شتون لري.

د يوه چت بې له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه چت د لرگیو پوښښ(مسطح) څخه انځور

د یوه چت بې له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

د یوه چت بې له داخلي پوښښ (مسطح) څخه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی سرای د یوه دیوال او دروازې انځور

د خونو د ننه، ښکلي تاخچې، رېکونه دیوال کې د غاړې او پورتنۍ سینګار سره په ښکلي بڼه لیدل کېدی شي.

د دې تاخچو بهرنی لوړوالی اکثرآ ۱۲۵ سانتي متره دی او بهرنی پلنوالی یې ۸۵ سانتي متره دی، په داسې حال کې چې په منځ کې دننه لوړوالی له ۷۸ څخه تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې او ژوروالی یې ۱۵ سانتي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تاخچې داخلي کمان د آرچ یا کمان له داخلي برخې څخه د ٦٠ سانتي مترو په لوړوالي پیل کیږي.

په دغو اثارو کې زیاتره ښکلي دودیز توکي، د سینګار توکي او د شپې د روښنايي توکي (شیطان چراغ او وروسته ایلکین) ایښودل کیږي، ځکه په هغه وخت کې بریښنا نه وه.

د دې تاخچو لوړوالی د کور د غولي (فرش) له سطحې څخه ٧٠ سانتي متره یا د لرګیو تکیې (پیزارې) لوړوالی سره مساوي دي.

د ډبرې له کار وروسته د دیوالونو ساختماني توکي د بیمونو په مینځ کې خامې خښتې وې او د ودانۍ له بشپړیدو وروسته په بهر کې د کاه ګل (خاورې، د غنمو بوسو او اوبو ترکیب) و، مګر د ننه یې د خښتو سربېره سینګل (خاورو، بډه ګال (د لوخو ګل)، شګو او اوبو ترکیب) او بیا د سپینو خښتو په واسطه سپینېدل (رنګېدل)، کوم چې میکروبونه وژني.

دا سینګل شوي (رنګمالي) په کال کې دوې ځله یانې (یعنې) د اخترونو او نوي کال له رارسېدو مخکې په سپینو خاورو سپینېدل (رنګېدل).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حویلۍ باندني دېوال انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

میداني د کوڅې ننوتو د لارې انځور

د یوې حوېلې باندني دېوال انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تلپوړ(تهکوي) د کور غالی (فرش) چې تر ډېره د ورښت او رطوبت له ګواښ سره مخ وې، لمړی یې موجوده خاوره د یوې ساده وسیلې په مرسته کېکاګله (ټپک کوله)، بیا یې پرې د سیند ډبرو (ګردې ډبرې) یوه طبقه (فرش، لایه) جوړه شوې وه چې تر ۲۰ سانتي مترو پورې لوړه وه، بیا د ډبرو پر سر باندې ډبل اخېړ(کاه ګل) ورکړ شوی دی.

د پوښښ تیران (دستک) د ٤٠ څخه تر ٤٥ سانتي مترو قطر سره د ۳۰ سانتي مترو په فاصله کې د کوټو د دېوالونو په دواړو خواوو کې ایښودل شوي دي.
بیا د هغه تیرانو پر سر د ارچه تختې چې سور یې ۲۰ سانتي او جګوالی (ضخامت) یې تر ۲،۵ سانتیو پورې رسېږي، لیدل کېږي.
مګر په ځینو کورونو کې د تیرانو پر سر پوزی (بوریا) او یا هم چجکی چې نن ورځ په آزاد بازار کې د پوزي معادل په توګه کارول کېږي، بیا د هغې په سر کې خټه (غوره ګل)، بیا د ۱۰ څخه تر ۱۵ سانتي مترو پورې وچه خاوره، او په آخر کې اخېړ(کاه ګل) کېږي.
د چت اخېړ اکثراً دوه پوړه (دوې لایې) وې او د اخېړ په وخت کې پرې مالګه شیندل کېده تر څو اخېړ کلک او دژمي په موسوم یانې د واورو توګلو (پاکولو) په وخت کې بام ته کوم زیان (نقصان) و نه رسېږي.

چت (بام) ته د راوتلو له پاره به یې زینې جوړوې او په پای کې به یې د زینې په سر کوټې شانته چت جوړاوه کوم چې د بام بوټی په نوم یادېږي، بیا به یې بام بوټی ته دروازه کېښوله تر څو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندې خوانه غله را نه شي او همدا راز د ماشومانو د لوېدو مخه ونیسي ځکه دا بامونه کومه کتاره او یا هم سنجي دېوال پرته شتون لري.

د هر کال په تېرېدو سره خلک باید بامونه اخېړ کړي، د دې له پاره چې په چت یا پوښښ کې د ډېر وزن (دروندوالي) څخه مخنیوی وشي، له ٥ څخه تر ١٠ کلونو وروسته پخواني اخېړ توګل (لرې) کېږي، بیا له سره اخېړ کېږي.

د د بامونو د اخېړ له پاره تر ټولو ښه وخت د تلې (میزان) میاشت ده، چې هوا ډېره معتدله وي او د اخېړ ډېر ژر وچېدو مخه نیول کېږي.

د بام اخېړ ته باید پاملرنه وشي چې بامونه باید میل (شېب، سلوب) ولري، او د اخېړ په مخلوط کې باید د لوی اندازې یانې اوږده بوس وکارول شي ترڅو د غټو چاودو (درزونو) څخه مخنیوی وشي.

بامونه د لرګیو ناوې لري چې د نیمه دایرې په توګه (شکل) د ارچې (کجورو) له لرګیو څخه جوړې او یا له دریو جلا تختو څخه جوړې شوې دي.

د ناوو اوږدوالی اکثراً ١٠٠ سانتي متره، پلنوالی یې ١٢ سانتي متره او د تختې ضخامت له ١,٨٤ څخه تر ٢ سانتي مترو پورې دی.

د ناوې د څنډې لوړوالی ١٠ سانتي متره دی، او وروستۍ برخه چې د چت سره نښلوي، هیڅ څنډه نه لري، او د ناوې وروستې برخه د بام په دستکو کلکېږي، ترڅو د ناوې د راولېدو مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طاوس د کور بام د ناوې انځور

د حویلیو انګړ معمولا د شاوخوا دیوالونو تر ځنګ یوه غځېدلې لار لري چې پلنوالی یې تر ۱۰۰ سانتي مترو پورې رسېږي، د لارې په فرش کې پخې خښتې او یا هم د غره اوارې تیږې کارول شوي دي تر څو د پاکولو، مینځلو او ګرځېدو وخت کې، کومه ستونزه منځ ته را نه شي.

د کورونو په انګړ کې د اوبو یوه څاه شتون لري چې له هغې څخه د بېلا بېلو موخو لکه حمام، پخلی، څښاک او همدا راز د ونو، ګلانو اوبو کولو، د انګړ او کوڅو اوبه پاشلو(آبپاشي) له پاره کارول کېږي.

کورونه یا ودانۍ ډېرې په زړه پورې لرګي دروازې لري چې د دوو مساوي ترازو(پلو) څخه جوړې شوې دي چې یوه پله تل کارول کېږي او بله پله یې د اړتیا په وخت کې کارول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حویلي د ننوتو دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دروازه ډېره قوي، غټه او له چپراست پرته ده، یعنې د هغې په پورتنۍ او لاندنۍ برخه کې یوه سلنډر لرګي جوړ شوی دی چې د دروازې په چوکاټ کې لاندنۍ او پورتنۍ برخه کې چې ګرد سوري لري، ننوتلي دي او په هغه کي حرکت کوي.

دا دروازې، له خوا په خوا تختو څخه داسې جوړې شوې دي چې په جوړولو کې یې هیڅ اوسپنیز میخ نه دی کارول شوی.
دا تختې دننه خوا څخه د لنډو لرګیو په واسطه په داسې ډول سره نښلول شوي چې د باندې خوانه ګل مېخونه ټکوهل شوي دي او د لرګیو څټ (شا) ته د کاتېدو (قاتېدو) وروسته کلکېږي.

دا قوي لنډو لرګي د دروازې په پورتنۍ او پای کې یا د ځینو دروازو په پورتنۍ ، مینځنۍ او ښکته برخو کې شتون (موقعیت) لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلۍ د دروازې ګل مېخونو انځور

ټولې لوې دروازې له دوو پلو نه جوړې شوي دي چې د یوې پلې په څنډه کې یوه ښکلی لرګی لیدل کېږي چې د پوزې(بینیچې) په نامه یادېږي چې په ټولو دروازو کې په ښکاره ډول لیدل کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دروازو د څټ لرګي انځور

د دروازو د څټ لرګي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دروازې د پوزې (ببنیچې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د حلقې (تک تک) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لويې دروازې دوې داخلي او بهرني پياوړي زنځيرونه لري، چې د ټينګولو وروسته، سلنډر فلزي قلفونه په کې کارول کېږه.

دا دروازې اکثره د امنيت له امله دننه پرانستل کيږي.

د هرې دروازې په بهرنۍ برخه يانې د دروازې په يوه اړخ کې د دروازې په چوکاټ او بل لوري ته د دروازې په لاندنۍ (پښو) کې يوه پياوړی زنځير تړل شوی او اجازه نه ورکوي چې دروازې په دېوال کې ولګيږي.

د سرتاق په برخه او د کوڅې د دروازې په منځ کې، زموږ سترګې د لرګيو يوه خورا ساده خو معنی لرونکې لرګي ته راځي چې فعاليت يې هر ليدونکي د تېرو پيړيو خلکو ته، حيرانوي.

دې لرګي ته تمبه (اړم) ويل کيږي، او دنده يې د بهر څخه د کوڅې دروازې تړل (خوندي کول) دي.

دغه لرګينه اړم (تمبه) ٤٠ سانتي متره اوږدوالی، ٦,٦ سانتي متره سور او ٧ سانتي متره ضخامت لري، چې زياتره يې د سرتاق (سرطاق) سره د يوه چپراست يا لوي اوسپنيز مېخ په واسطه کلک کيږي او بله خوا يې پرانيستې ده.

د اړم (تنبې) لکۍ د ٤ سانتي مترو په اوږدوالي او د ٣ سانتي مترو ضخامت ته پرې شوی ده، کوم چې دروازه د بهر څخه خلاصيدو نه ژغوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اړم (تنبې) د وصلېدو (اتصال) انځور

دروازې د اړم (تنبې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د ایرم (تنبې) انځور

دروازې د ایرم (تنبې) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د پلې د تاوېدو ځای انځور

دروازې د پلې د تاوېدو ځای انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د پلې د تاوېدو ځای انځور

دروازې د پلې د تاوېدو او د دروازې د درېدو زنځير(Door stopper) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرکله چې د کورنۍ یوه غړی وغواړي بهر ته لاړ شي، نو اړینه نه ده چې نورو ته غږ(تکلیف) ورکړي او دروازه له دننه څخه وتړي یا بنده کړي، مګر سړی په خپله کولی شي هماغه دروازه له زنځیر نه کش او پریږدي، دروازه پخپله تړل کیږي.

په دې حالت کې سړی په خپله هم نشي کولی له بهر څخه دروازه خلاص کړي.

بیا باید دروازه د باندې خوا نه د زنځیر او یا د حلقې په مرسته و ټکوي ترڅو د کورنۍ غړي یې دننه څخه خلاصه کړي.

د حویلۍ په دروازو کې، د کورنۍ د غړو او میلمنو د راتګ د خبرتیا له پاره، دوی باید دروازه د باندې (بهر) زنځیر یا د بهرنی فلزي حلقو سره وټکوي، چې په نننۍ معمارۍ کې د دروازې زنګونه بلل کیږي، د پورتني زنځیر او حلقو د ټکولو په مرسته د کور د ننه کسان خبریږي او دروازه خلاصوي تر څو د کور غړي او یا هم میلمانه کورته رابولي.

دروازې ټک ټک انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د ټک ټک زنځیر انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروازې د ټک ټک زنځير، پوزې او پلې د درولو(Door stopper) انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیارت دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیری شاوخوا دیوالونه (چاردیوالی) لوړ ډبرې کاري (سنګ کاري) لري، ترڅو حویلی ته د رطوبت او نم د ننوتلو مخه ونیسي.

د ډبرو د کار لوړوالی په حویلیو کې توپیر لري، له ۸۰ سانتي مترو څخه تر ۱۵۳ سانتي مترو پورې دي، د دیوالونو لوړوالی اکثرآ ۳۰۰ سانتي متره دي.

د ډبرو کارونه (سنګ کاری) اکثرآ د سیمنټو او شګو له مصالح پرته ترسره کیږي، نو دا ډول ډبرې کار(سنګ کاری) ته د وچو ډبرو کار ویل کیږي.

بامونو د واورو او باران اوبه اکثرآ د چت د ناوو په واسطه بهر ته لیږدول کیږي، کوښښ شوی دی چې د انګړ د باران او واورې اوبه هم د کوچنیو ویالو په مرسته کوڅو ته ولیږدول شي.

دوی هڅه کړې چې د انګړ لوړوالی د کوڅې څخه لوړ کړي (ونیسي) چې د واورې او باران په وخت کې اوبه د باندې لاړې شي.

دا راز هڅه شوې وه چې په کوڅو کې ویالې وباسي تر څود کور غړو، خپلوانو، میلمنو، تیریدونکو له پاره ستونزې پیدا نه شي او د دوی جامې په ختو ککړې نه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڅو د ختو انځور

وروسته د وخت په تېرېدو سره دوی وکولای شول چې د کوڅو په منځ کې په ازاده هوا کې کیندنې وکړي تر څو د پسرلي او ژمي په موسم کې الته اوبه و بهېږي دا اوبه په ویالو کې ډنډېدې او په هغو کې کثافات غورځېدل چې د میاشو د تولید پر ځای بدلېده او وروسته خلک د ملاریایا، لشمانیا او سالدانې په مرضونو اوښتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڅې د ويالې انځور

په افغانستان کې د جګړو پر مهال د مراد خانۍ سيمه هم د نورو تاريخي ځايونو په څېر خورا زيانمنه شوې او تقريباً له منځه تللې وه ، زياتره سيمې يې په بشپړه توګه ويجاړې شوې او د سيمې خلکو او لارويانو په کثافاتو بدلې کړې وې.

سيمې د يوې برخې د کثافت دانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمې د یوې برخې د کثافت دانۍ انځور

سیمې د یوې برخې د کثافت دانۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلي انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلي انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

د يوې حوېلي د نيمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

اوس مهال د فېروز کوه په نوم د فرهنګي موسسې له خوا د مراد خانی سیمې بیا رغونه روانه ده.

فېروز کوه یوه غیردولتي موسسه ده او د دغه فرهنګي بنسټ موخه د افغانستان د لرغونو او تاریخي اثارو ساتل دي.

د یوې حوېلي د نیمې نړېدلې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فېروز کوه د بنسټ د کارگرانو، کسبه کارانو، استادانو، انجینرانو او کارکوونکو انځور

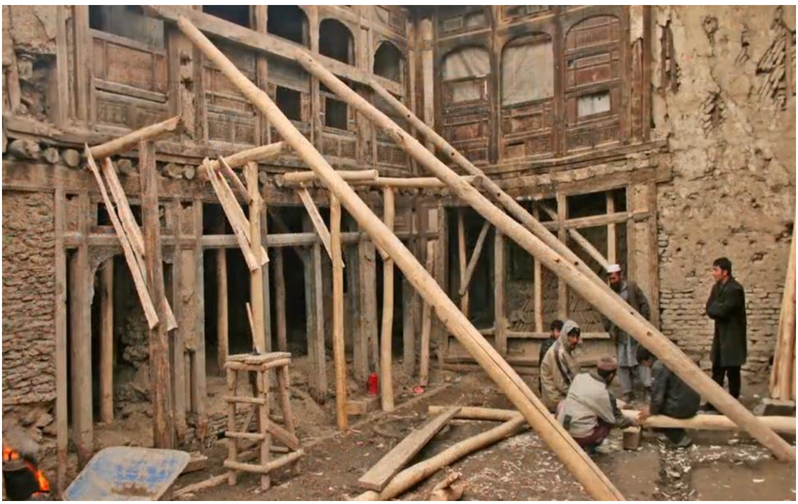

د یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه کور د بیا رغونې انځور

د یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیا رغوني انځور

د بیا رغوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوه کور د بیا رغونې نه انځور

د یوه کور د بیا رغونې نه انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای:

دا سرای د میدانی په کوڅه کې شتون لري چې په اوس وخت کې د فېروز کوه د مرکز د دفترونو او ځینو ښوونځیو د پاره کارول کېږي.

په حقیقت کې دا یوه کوچنی کمپلکس دی چې د څو حویلیو څخه چې یوه د بلې سره لار لري جوړ شوی دی، وضاحت په لاندې انځور کې لیدل کېدی شي.

د لوی سرای اوایي (هوایي، فضایي) انځور

د دې کمپلکس اصلي لار د میداني د کوڅې نه ده، دا کوڅه یوه لویه دروازه هم لري چې د لرګیو څخه جوړه شوې ده، خلاصول او تړل یې په ښویېدو (سلایدنګ) توګه تر سره کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

میداني د کوڅې د ننوتو لارې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ميداني د کوڅې دروازه چې د ښوېدو(سلايدنګ) په توګه تړل کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای د نورو حوېلیو په شان دالانونه یې بې له دروازو څخه دي او داسې ښکاری چې د تاوده یا ګرم اقلیم له پاره ډېزاین شوي وي.

د دې کبله چې دا معماری د مرادخان په ذریعه له کندهار نه لېږ دول (انتقال) شوې ده چې د پورتنۍ خبرې تصدیق کېدی شي.

دا سرای ښکلې او په زړه پورې ارسۍ لري چې په ارسیو کې یې شیشو د ځای پر ځای کولو(نصبولو) ځایونه هم لیدل کېږي.

دا سرای د تلپوړ په ګدون درې پوړیزې ودانې لري چې د حوېلۍ په څلورو خواوو کې په سترګو کېږي.

پوښښ یې د نورو حوېلیو په شان د لرګو نه دي او ښکلې داخلی چت پوښښ (مسطح) هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بامونه يې اخېړ او د لرګي ناوې لري چې اندازې يې د نورو کورونو په شان دي.

لوی سرای د يوې برخې انځور

د سرای په ودانيو کې د بخاريو ځايونه شتون لري او د بام نه دباندی يې دوکش ښکاري.

بامونه يې خورا ښه ميل (ميلان، سلوپ) لری چې د باران په وخت اوبه په چټکتيا سره ناوو ته ځي.

د لوی سرای د ننه برخې کې، په دوو خوا په دويم پوړ کې صوفه يا برنډه ليدل کيږی چې د هغې نه کوټو او دالان ته لار لري.

د برنډې فرش پخې خښتې دي او د انګړ خوا ته ښکلې کټاره هم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

د کټارې اوچت والی یو شان نه ده خو د لاندې او پورتنس برخې کې ارچه څلورخواوې (کوچني چارتراش) کاربېدلي دي مګر د دواړو تر منځ ګرد (ګول) په وړاړي توګه سره نښلول شوي دي.

مګر په ځینو برخوکې دا کټارې د لرګي او ښکلي ډیزاین لري.

د حویلي په غولي کې د لارویو فرش هم پخواني پخې خښتې دي مګر په منځ کې یې سبزي (کبله) شنه او څه ونې هم په سترګو کېږي.

په ځینو برنډو کې د کټارې سره جوښت ستني (پایې) دي چې د برنډې سر پوښل شوی دی. دا ستنې دیوه اوبل سره د ډیزاین شویو ښایسته کمانونو سره نښلول شوي دي.

د برنډې بامونه پس له هر څلورو کمانونو څخه یوه د لرګي ناوه لري چې اوبه یې ټولې انګړ ته بهېږي.

د هرې ودانۍ برنډې جلا دي مګر د یوه وتلی مثلث ډوله دالان په ذریعه د یوې ودانۍ برنډه د بلې ودانۍ برنډې سره نښلول کېږي چې کټارې یې ساده او چلیپا ته ورته شکل لري.

په لمړي پوړ کې د دالان دروازو ته مخامخ کټاره نشته او مخه یې خلاصه ده او د ختو له پاره کومې زیني نه لري مګر لوړوالی یې تر دېرشو سانتیو ډېر دی.

د ګالریو ستني او کمانونه خورا ښکلي ډیزاینونه لري چې ټول یې د ارچه لرګیو نه جوړ او یوه د بل سره نښلول شوي دي.

چتونه یې د لاندې خوا نه لرګي پوښ (مسطح) لري او خورا ښکلي ډیزاینونه په کې لیدل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

لوی سرای د یوې برخې انځور

د برنډو په لاندې برخه کې ډبرکارۍ (سنګ کارۍ) ښکاري چې په ځینو برخو کې شل او ځینو برخو کې تر دېرشو هم لوړه ده.

د ډبر کارۍ (سنګ کارۍ) د پاسه د لرګیو چار تراش لیدل کېږي چې د هغه د پاسه د کټارو لاندنې برخه او ستنې ټینګې (کلکه) شوې دي.

د ګالري یوه لوی کمان د څو نورو وړو(کوشنیو) کمانونو څخه جوړ شوی دی چې لوی کمان ته ښایست په برخه کوي.

د کمانونو د پاسه ښکلې سورۍ لرونکي تختې لیدل کېږي چې په ننۍ معمارۍ کې ورته جالۍ وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای دروازی د مراد خانی د نورو دروازو په شان دي چې دوې پلې، پوزه، زنځیرونه، ګل میخونه او کونډې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

د لوی سرای زینې هم د نورو کورونو په شان دي چې لوړوالی یې تر دیرشو سانتیو نه اوچت او په نوش کې لرګي لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

دا زینې څلور خېزه لري چې ټول یږ د ننه په دالان کې شتون لري اوهېڅ پته یې د دالان نه د باندې نه لیدل کېږي.

دا ځکه چې د وارو او بارانو په وخت کې کورنۍ د غړو د لوېدو سبب ګرځي.

د زینو فرشونه هم په پخو خښتو پوښل شوي دي او د هر پوړ ډیزاین یې د بل پوړ سره توپیر لري.

د زینو په پای یا بام کې د وتو په سر کي پوښښ لري چې ورته بام بوټۍ (بام بوتی) وایي چې د مرادخانۍ د نورو کورونو په څېر(شان) دروازې لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

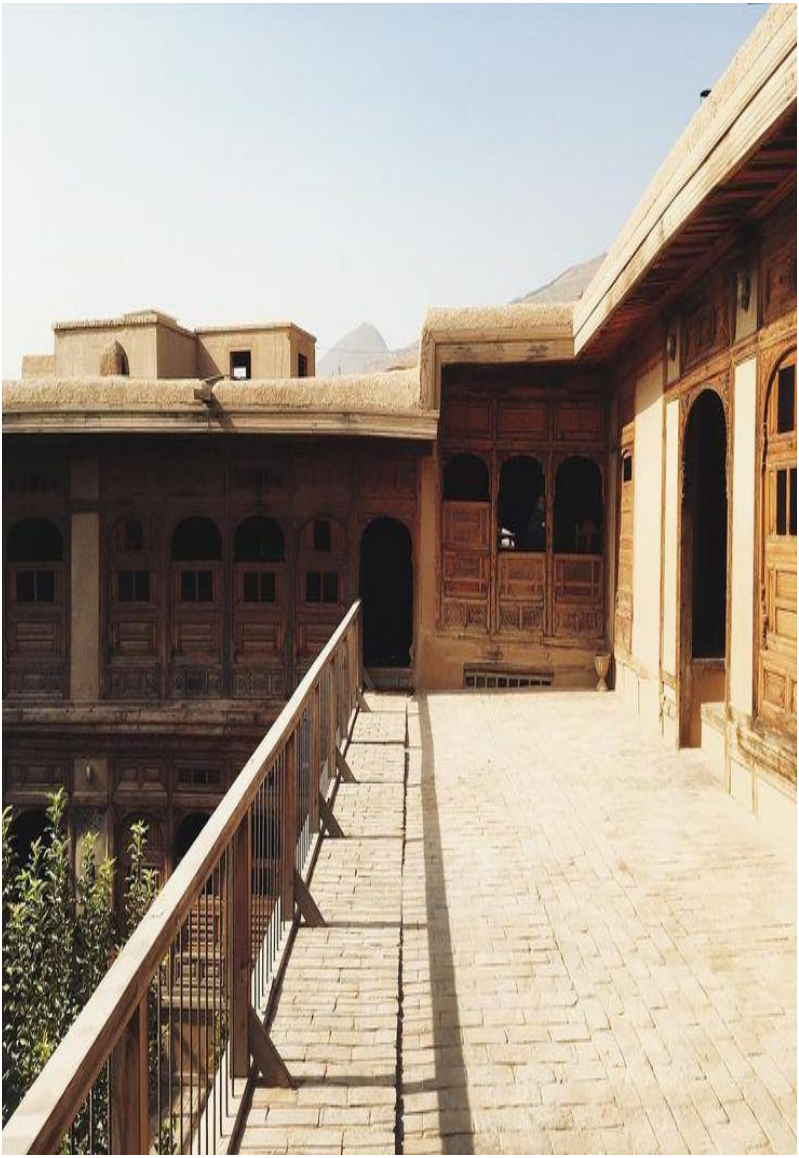

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

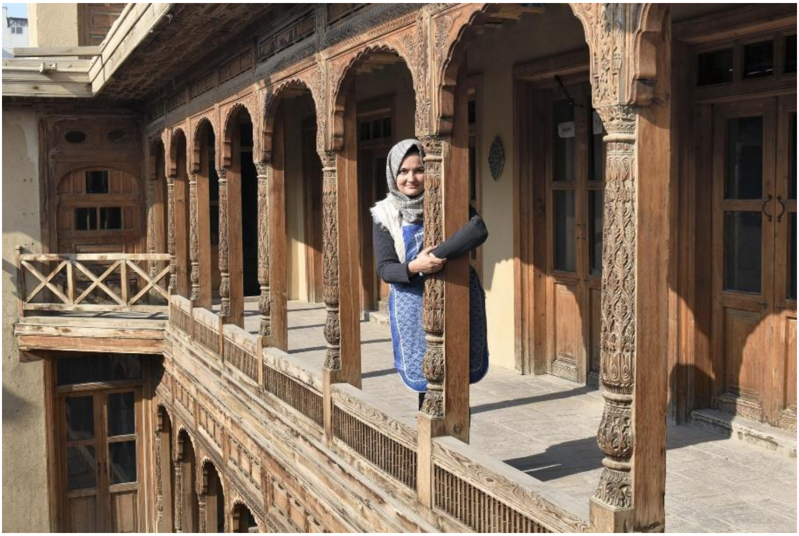

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

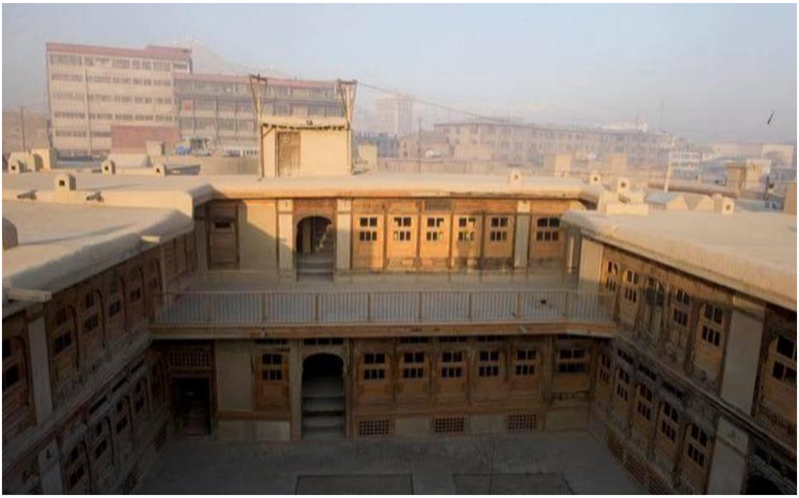

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

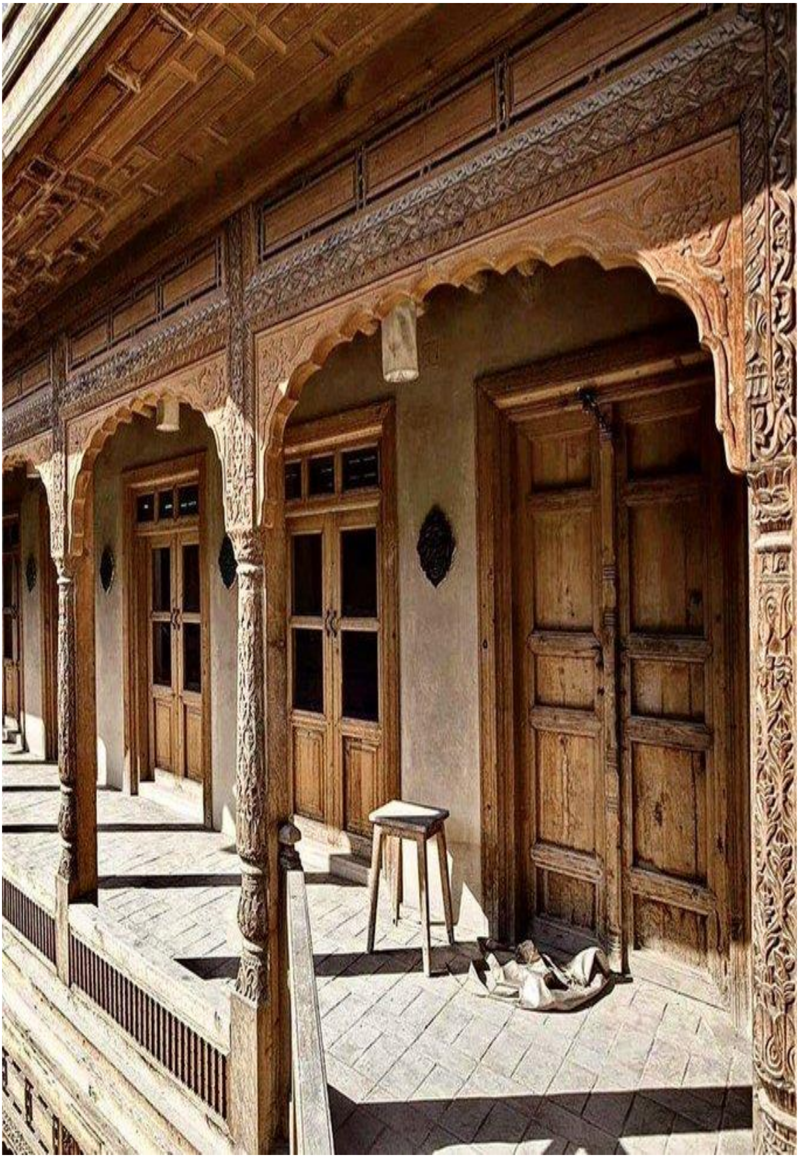

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

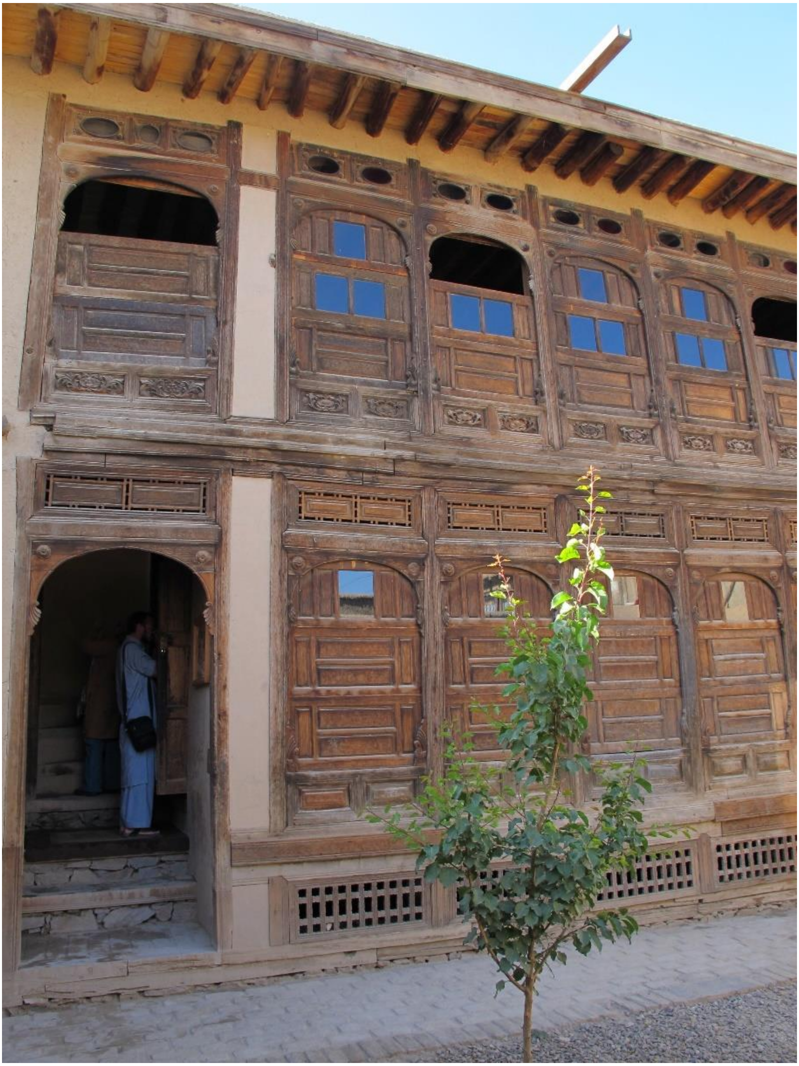

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

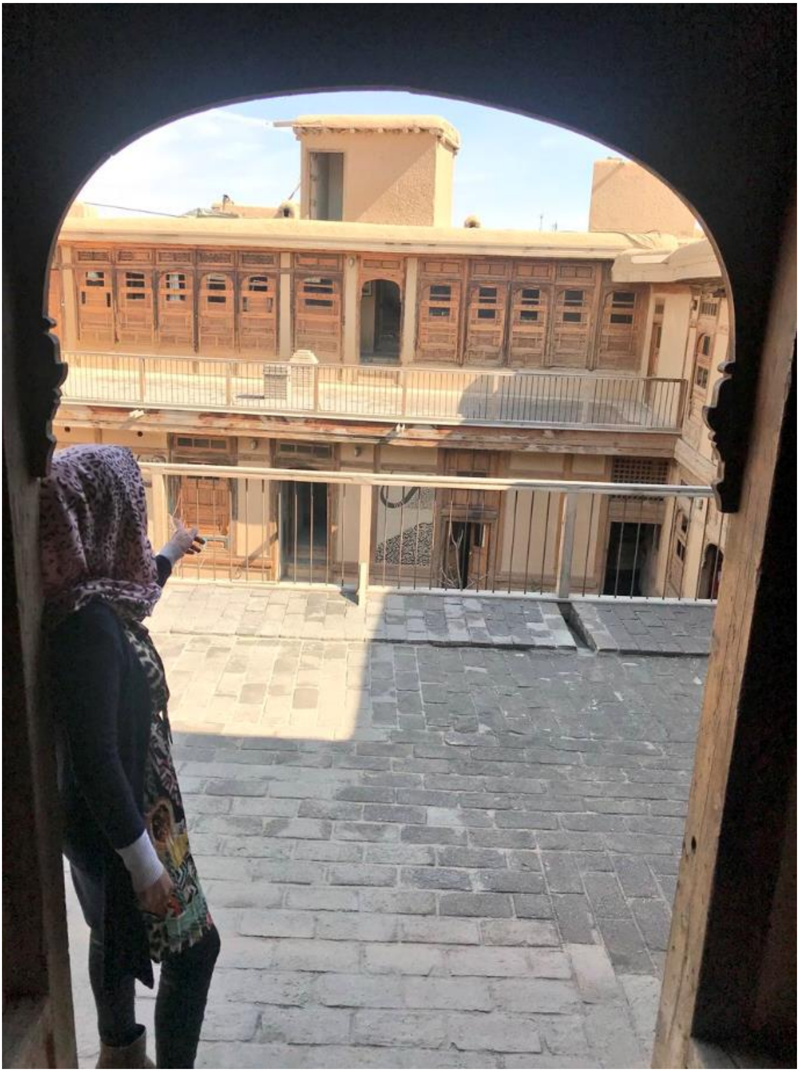

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د یوې برخې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونی نه وروسته انځور

لوی سرای د بیا رغونی نه وروسته انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته انځور

لوی سرای د بیا رغونې نه وروسته انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی سرای د بیا رغونی نه وروسته داخلی انځور

لوی سرای د بیا رغونی نه وروسته داخلی انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

مراد خانۍ د لاسی نجارۍ تولید شوي شیان، په بهر کي:

مرادخانۍ کې د کندنکارۍ کارځای (کارگاه) شتون لري چې د خورا تجربه لرونکو استادانو په ذریعه ډیر ښکلي لرګي کارونه تر سره کیږي چې نه یواځې په هېواد دننه بلکه د باندې هم غوره نوم (شهرت) لري.

په لاندې انځور کې تاسو کولای شئ چې د یوه ښکلي څراغ پوښ (شیت) او څپره (سایه بان) و وینۍ.

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

فیروز کوه د تولید شوي لرګیو شیانو انځور (هېواد نه د باندې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلان او ژمنې:

د پلان او ژمنې له مخې، د فیروز کوه خدماتي انستیتیوت به د (۲۰۱۱) کال تر پایه خپله بیا رغونه بشپړه کړي.

د ځینو برخو د ښه والي او پراختیا تر څنګ یې د جوړېدو چارې هم روانې دي.

د لوی سرای دبیا رغونی نه وروسته د یوې څنډې انځور

د فیروز کوه بنسټ د څېړنې له مخې چې د دې تاریخي سیمې د ساتنې دنده په غاړه لري، د مرادخانۍ معمارۍ د اسلامي ښارونو په معمارۍ کې ریښې لري چې له هسپانیا څخه تر هند پورې لیدل کیدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

....

په یوې کوڅې کې د یوې سراچې انځور

د مرادخانی پرتله کول:

هغه څه چې د کابل په مرادخاني کې د پام وړ دي هغه لنډې دروازې او احاطه شوي کوڅې دي چې د دې سیمې بې ساري دفاعي سیستم څرګندوي.

په نورو اسلامي ښارونو کې معمولاً دروازې په داسې ډول جوړې شوې دي چې دوه بار لرونکی (بارداره) اوښان پرې په یوه وخت تېرېدلای شي او د لوړوالي له امله پر آسونو سپاره کولی شي پرته له دې چې له آس څخه ښکته شي ښار ته ننوځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوې کوڅې کې د یوې سراچې انځور

خو د مرادخانۍ د زړو ودانیو دروازې ډیرې لنډې (ټیټې) دي، د مرادخانۍ کورونه د حویلی په لور لویې ارسۍ (کړکۍ) لري او هغه کړکۍ چې بهر ته خلاصیږي ډیرې کوشنۍ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مراد خانۍ نوم ولې؟

د فیروز کوه بنسټ ښېړنې ښیي چې مراد خان قزلباش د افغانستان تیمورشاه له سترو ساتونکو څخه و چې په ۱۷۷۵ کال کې تیور شاه د هېواد پلازمېنه له کندهاره، کابل ته و لېږدوه (انتقال کړه) هغه یې هم له ځانه سره راوست.

تیمورشاه د دغه افسر د خدمتونو په هکله (خاطر) هغه ته د کابل سیند په شمال کې ځمکې ورکړې.

ښاغلی احمدزی وایي:
مراد خان د کندهار ښاروال و او کله چې تیمورشاه پلازمینې کابل ته ولېږدوله، هغه یې هم له ځانه سره کابل ته راوست.

هغه وایي چې د قزلباش سرتېري چې د جنګي ځواکونو او د محاکمو په لیکو کې یې برخه لرله، کابل ته ولېږدول شول او د مرادخانې په سیمه کې مېشت شول او په دغه ځای کې یې د ښکلو کورونو په جوړولو پیل وکړ.

له همدې امله، په پخوا وختونو کې د دې ځای نفوس اکثره قزلباش وو.

د ښاغلي احمدزي په خبره، تر کورنیو جګړو مخکې د دې ځای ۹۰ سلنه نفوس قزلباش وو او اوس د مرادخانۍ د قزلباش نفوس ۳۰ سلنې ته راټیټ شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرادخاني له قزلباش څخه امين الله وايي:

"زموږ خلک او خپلوان اوس له مراد خانۍ څخه د نړۍ بېلابېلو برخو ته کډه شوي دي.
دوی يا په سيمه کې خپل کورونه په کرايه ورکړي د ځينو کورنه يې وران شوي او د ښار نورو سيمو ته کډه شوي او يا هم له افغانستانه وتلي دي."

د يوې تاريخي دروازې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل پوهنتون استاد یونس تغیان سکای د قزلباش په اړه وايي:

دا کسان نادرشاه افشار ته نږدې وو او وروسته له دې چې احمد شاه درانی افغانستان په کندهار ولایت کې تاسیس کړ، دغه کسان هم د ده په پوځ کې وګمارل شول.

دی وايي:

له کندهار څخه کابل ته د پایتخت تر انتقال وروسته قزلباشان هم د تیمورشاه له لښکر سره کابل ته راغلل او په هغه وخت کې یې د اداري جوړښت او عصري حکومت په رامنځته کولو کې ستر خدمتونه وکړل او د نوي حکومت په نظامي او اداري څانګو کې یې مرکزي دندې په غاړه واخیستې.

د ښاغلي سکاي په وینا دغو کسانو سرې خولۍ اغوستې، د پوځ پر وړاندې به یې حرکت کاوه او له همدې امله د قزلباش یا سرې خولۍ (سرخ کلا) په نوم یادېدل.

هغه وویل:

تاریخي شواهد ښیي چې دوی د ایران د تبرستان اوسېدونکي وو، له دې څخه څرګندېږي چې مرادخانۍ د دوو هېوادونو ګډ کلتور دی چې د افغان او ایراني معمارانو له خوا جوړ شوی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوې تاريخي دروازې انځور

د (بالاحصار او تاريخي پېښې) کتاب ليکوال احمد علي کوهزاد ليکي:

" سردار مراد خان قلندرزی پوپلزی د احمد شاه سدوزي د واکمنۍ پر مهال په کندهار کې اوسېده، په ۱۱۸۰ زيږديز کال کې د احمد شاه سدوزي له خوا د احمد شاهي کندهار د ښار د ترميم د قوماندان او سرپرست په توګه وټاکل شو".

کله چې تيمورشاه پلازمينه کابل ته ولېږدوله، مراد خان د کرمان له قبيلې او د قزلباش د نورو قبيلو له دريو سوو آس سپرو سره کابل ته راغی او په دې سيمه کې چې وروسته د

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

مرادخانۍ په نامه مشهوره شوه، ځای پر ځای او د وانیو په جوړونه یې پیل کړ.

سردار مراد خان د تیمورشاه د واکمنۍ پر مهال د کابل ښار د جوړولو او پراختیا مسوول وټاکل شو او د مرادخانۍ سربېره د ښار نورې سیمې هم د هغه تر څارنې لاندې جوړې شوې.

“ تیمورشاه دوې تکړه معماران چې په کندهار کې یې د احمد شاهي ښار جوړ کړی وو، حاجي محمد یاسین او زوی یې استاد پاینده محمد کابل ته راوستل او د سردار مراد خان تر څارنې لاندې یې د ښار د پراختیا چارې پیل کړې".

د مرادخانۍ گوزر(گذر) ډیرې کوڅې لري چې د ځانگړو خلکو په نومونو نومول شوي دي، د اوسیدونکو سوداگري، زیارت او داسې نور، چې په کې د پنځه تنو (پنج تن) زیارت، مدیر سرور کوڅه، توره کوڅه، زیارت کوڅه شامل دي.

املې(عملې)، د میر ابو طالب کوڅه، د مرادخاني هزاره قلعه، او داسې نور.

د مرادخانۍ پخواني سرحدونه (حدودات) د کابل له زاړه گمرک څخه د کوټوالي گنبد (نگارخانه ـ اوس مهال د مالیې او کانونو وزارت) پورې پراخه وه او باغلیمردان د کوڅې له لارې یې نښلول شوې وه.
د مرادخانۍ په بازارنو کې د خوراکي توکو پلورنځي، ترکاڼۍ، آهنگرۍ، لبنیاتو، حلیم پخولو، ماهیانو او جلیبي دوکانونه (په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوړي کې د شیریخ یانی د جلیل او خلیفه افضل شیر یخ)، خیاطۍ (رجب علي خیاط)، د بوټانو ګنډل، سلماني (خلیفه امیر جان) شتون درلود.

د لرغونو اثارو هټۍ (فقیر)، د حاجي محمد کامران د پلار یانې حاجي محمد کامران زوړ کور (پهلوان توره کوڅه)، د ډبرو سکرو دوکان (...بلوڅ) هم شتون درلود.

په مرادخانۍ کڅ څېرې شتون درلود چېرې چې خلک به التـه کېناستل او ګپ شپ به یې لګاوه.

تر هغه ځایه چې زما په یاد دي، هغه وخت د مرحوم فقیر محمد وزیري (زما نیکه او د ګذر وکیل) د زاړه درې پوړیزې ودانۍ لاندې څلور د فیشن پلورنځي (غلام سخي، نوروز، برات او نور) وو.

چیستر فل سګریټ، رنګ سګریټ، روسي چاپ سپي (پاپیرس)، د موسم نه بهر میوه چې په هغه وخت کې په بازار کې لږ موندل کېده، اووه پوسته توپ، سپین کریم، ډول، ډول کیک، کولچې او نور شیان پلورل کېدل.

شاهي ګاډۍ (اردو ګاډۍ) په دې دوره کې د دربار وزارت پورې اړه درلوده، چې د مرحوم عثماني د لیکنې له مخې، "په دې کې یو آس او دوه اسونه فاطان او لنډو ګادي او همدارنګه سور، تور، نیلي، او نور اسونه ساتل شوي ول."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موټر سره تړلی زما د پلار ملکیت ګراج و، چې په لومړي پوړ کې د ټین دوکان، د بایسکل ترمیم دوکان او په پورتنی پوړ کې د مسافرینو له پاره د کرایې خونه وه.
د همدې بازار مخې ته د خاورو تیل (تیل خاک) یوه مشهور پلورنځي شتون درلود، چې تر ډېره سپینې (۲۰ لېتره) اوسپنیزه بوشکې او لوی ابي اوسپنیزه بوشکې یا بېلرونه سره پلورل کېدل چې د پخواني شوروي اتحاد څخه راوړل (وارد) کېدل.

په دې بوشکو کې، خلکو زنځیرونه او زلفي لګولې، چې ډېری کورنی یې د وریجو، غوړیو او نورو غلو په ذخیره کولو کې کاروې.
د تیل خرڅولو د هټۍ شاته، هغه کوڅه چې تر زیارت پورې غځېدلې وه، د میر ابو طالب کوڅه بلل کېده.

د مرادخاني له څلورلارې څخه ختیځ ته د قلعه هزاره پورې د مرادخانی په نامه یادېده چې یوې خوا ته یې د حسن خان د کور، چې د سوز په نامه یادېده ، د بخارا پاچا کور، سور جرنیل او بلې خوا ته پروت سړک، د ترانسپورت دیوال او په پای کې د اور وژنې سټیشن، کرنیزو ځمکو، د حربیه وزارت، استقلال (آزادۍ) منار، تر روډ دوام درلود او د هغه نه وروسته نور کورونه ګمرک د څټ (شا) کورونه بلل کېدل.

په دې سیمه کې مشهوره هټۍ ،د شیر بوټ ګنډونکي (بوټ دوز) هټۍ وه چې د ښه ترمیم له امله یې ګڼ شمېر پېرېدونکي درلودل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پخوا وختونو کې يوې ويالې (بيالۍ) شتون درلود چې د خښتي پول (پل خشتي) لاندې د کابل له سيند څخه جلا شوى وه، چې د زيارت ترڅنګ (شا)، مرادخانۍ بازار، د موټرو د هډې له دېوال سره موازي بهېدله، چې د ګمرک او حربيې وزارت څنګ (شا) ځمکې يې خړوبولې.

له اويا کلونو څخه مخکې د هغې ويالې آثار تر سترګو کېدل او بس.

زيارت ته په تللو کوڅو کې يوه جومات و، پنځه تنو(پنج تن) زيارت (زما د زيږون ځاى هم په همدې کوڅه کې و)، د نجو [نجم الدين] د لبنياتو هټۍ او مخې ته يې کوچنى زيارت "پنج تن" او د خوراکي توکو دوې هټۍ وې.

د قصاب هټۍ (پهلوان حسن قصاب) او د سرو زرو له هټۍ څخه لږ وړاندې، امله(عماليه) کوڅه، د حاجي اسماعيل نانوايي (بيکري) د زيارت جومات موذن، د نبي جان د خوراکي توکو پلورنځى، د سلطان شمعې هټۍ او دوې يا درې نورې هټۍ، د زيارت دروازه د حضرت په نوم نومول شوې وه.

د دې کوڅې مخې ته د زيارت (د شاه قل کور، د دې کوڅې په وروستۍ برخه کې د شاه قل هوټل خاوند و) او څنګ ته يې د مشهوره مرادخانۍ حمام دروازه وه.

د حمام په ديوالو کې څو تاخچې (تاقچې، طاقچې) وې چې الته تعويذ ليکونکي، کېناستل او د غريبو خلکو نه به يې د تعويز په نامه پيسې شکوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرادخانۍ چوک په نامه يوه ميدانۍ شتون او د دې چوک په منځ کې يو لوډ سپيکر و چې مستقيمې راډيويي خپرونې يې خپرولې.

د مميزو کوڅه چې د نن ورځې (نادر پښتون) کوڅې ته رسيږي له همدې چوک څخه پيليږي.

دا د سرای صفدر چوک، د څپلۍ ګنډلو(چپلي دوزی)، ډولچې، رابری وسایل، سرو زرو او نورو هټيو، د کابل سيند په غاړه د ښتي تر پوله رسيږي.

د مرادخانې زيارت چې د "ابوالفضل زيارت" په نامه هم ياديږي، د کابل له ټولو سيمو څخه د ښځو، نارينه وو، بوډاګانو او ځوانانو يو له ګڼه ګونې ډک مرکز و.

دا زيارت د چهارشنبې په ورځ د ښځو له پاره و او د حويلي په انګړ کې به يې په لويو لوښو (ډېګښو) حلوا پخوې، ښځو به دا لوښي د زيارت (نبي جان) مخې نه يې له هټۍ څخه په کرايه اخستل او حلوا به يې په راغلو خلکو وېشله.

زما نيکه حاجي محمد يعقوب چې د مرادخاني له مشرانو څخه و، تر وفات وروسته د زيارت په انګړ کې ښخ شو او پر دې سربېره زما نيا (بوبوجان مريم) او تره محمد حسن واصل هم هلته ښخ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۳۰ لسیزه کې چې زه د ۴-۵ کالو په عمر وم، لومړی ځل د مرحوم میر عباس اعظم ته چې د زیارت «سردار» و، بوتلم او د هغه له زوی قندي شاه سره یو ځای د الزبر- بېزبز په نامه دیني درس پیل کړ.

د چهار شنبې په ورځ به چې کله سړیو ته د ننوتو اجازه نه وه، نو قندي شاه او زه به د میر عباس په ځای کې د تخت پر سر کېناستو او د تخت پر سر به یې د غرڅه (هوسۍ، آهو) د پوستکي پر سر ایښودل شوې پیسې راټولولې او د شمو اور به مو مړاوه.

د زیارت مخې ته یوه محلي حمام و، چې د سهار له اذان څخه تر اتو بجو پورې د نارینه وو له پاره او وروسته د "ښځو د حمام" په توګه کارول کېده.

یوه ښځه چې د سکینې کیسه مالې په نامه یادیده، په هغه ورځو کې چې زه د "زیارت" شاګرد وم او التبه (هلته) مې د "آغا صاحب" په مقام کې ولیده، هماغه جمله چې ډېرو خلکو ته یې ویلې او ما ته یې هم په همدئ ورځ و ویله، کله چې زه غسل ته تلم او له هغې ورځې څخه وروسته زه د نارینه حمام ته لاړم.

د مرادخانۍ په بل کونج کې د افغانستان د پخواني ولسمشر ډاکټر نجیب الله د زیږون ځای، موقعیت درلود.

د توري صبدر په ګاونډ کې هېواد د محبوب هنرمند حاجي محمد کامران پلار د دوهم لاس د وسایلو پلورنځی درلود او په خپله حاجي د سمیټ فلمونو د ننداري چارې پیل کړې وې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوا افغان یهودان د توري په سیمه کې اوسېدل او الته (هلته) له ویجاړېدو وروسته په نوي ښار او د زینب ننداريې په څنګ کې مېشت شول.

د کوتوالی ګنبد له ویجاړیدو وروسته، مخکې له دې چې د مالیې او کانونو وزارت جوړ شي، موقعیت یې د ښاري خدماتو سټیشن و، په هغه وخت کې د دارالامان، پغمان، کارته ٤، شهر نو، چیرته چې د لیني موټرو تم ځای و.

زما په اند په دې سیمه کې د زین العابدین په نوم یوه زیارت و، چې دا مهال د کانونو وزارت تر ځمکې لاندې موقعیت لري.

تر اووه کاله وړاندې د فیروزکوه انستیتیوټ د مراد خانۍ ویجاړې شوې ودانۍ په لرګیو او خټو بیا رغولې دي.

نن ورځ، د دې کلتوري بنسټ زده کونکي د افغانستان تر ټولو غوره کلاسیک هنر محصولات جوړوي او بازار موندنه کوي.

د قلم غر د کابل په زړه کې د زړو ودانیو په یوه خونه کې چوپتیا ماتوي.

دلته ځوان هلکان او انجونې په ډیر زیرکۍ او احتیاط سره خورا ښکلي خطاطي او کوچني نقاشي د کمپیوټر سره نه بلکه د لاسي قلم اورنګ (پینټ) سره رامنځته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

دکمپیوټر په زمانه کې چې خطاطۍ خپل بازار له لاسه ورکړی او پېرودونکي نه لري، نو ځوانان هڅه کوي چې دغه هنر را ژوندی کړي او خلکو ته يې وروپېژني.

صغرا، هغه نجلۍ چې د فیروز کوه په انستیتوت کې د خطاطۍ او میناتورۍ زده کړې کوي، وايي:

" هنر ډیر کوچنی شوی دی، موږ غواړو هڅه وکړو او هنر ته خدمت وکړو، هنر ته ارزښت ورکړو، د هنر پرته ټولنه مړه ټولنه ده".

په عمومي ډول د مراد خانۍ په کورونو کې دوې معماري ستایلونه کارول کیږي:

۱. کابلي معماري
۲. لوېدیځه (انګریزي) معماري

خو عبد الواحد خلیلي وايي چې د دې سیمې د ډېرو کورونو معماري د کابلي په بڼه ده.

" د ودانیو لید (مخ) د کابلی معمارۍ پیژندنه لري، د کابلی معمارۍ د هنر یوه ځانګړنه دا ده چې کوټې د حویلی په دیوال کې جوړې شوې دي، چې کوټې د حویلی دننه خوا لیدل کیږي.

کورونه بهرنۍ لویې کړکۍ نه لري، دا کار د پوځي او جنګي مسایلو له امله تر سره شوي دي، ځکه په هغه وخت کې د دې احتمال موجود و چې اور به وغورځول شي او بریدونه به پیل شي".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښاراصلي معماري (مرادخانۍ)

....

د کابل پر سیند د ابوالفضل زیارت ته مخامخ د مرادخاني په سیمه کې یوه پول (پل) جوړ شوی دی.

دا پول (پل) د کابل ښار یوه له پخوانیو پلونو څخه دی او ځانګړنه یې دا ده چې په پخوا وختونو کې به کله چې یو څوک له دې پله تېرېده، نو د کرایې په توګه به یې «یوه پیسه» ورکوله.

د یوه پیسګي (یک پیسګي) پول(پل) پخوا د لرګیو تختو او فلزي تار (کیبل) څخه جوړ شوی و، اوس دا پول (پل) خپله اصلي بڼه نه لري او له کانکریټ څخه بیا رغول شوی دی.

هره ورځ په سلګونه کسان د یوه پیسګي پله څخه تېرېږي او له څو کلونو راهیسې په دغه پله د ژمي او اوړي توکي پلورل کېږي.

د کابل د زاړه ښار د مراد خانۍ سیمې زاړه کورونه د کاناډا، انګلستان، هند او په ځانګړي ډول د امریکا په مالي مرسته په بشپړه توګه رغول شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیا رغونې انځورونه:

لاندې څو مهم او پر زړه پوري بیا رغونې انځورونه د نمونې (مثال) په توګه ګډ شوي دي.

یوه کور د ارسیو بیا رغونې انځور

د یوه کور بیا رغونې د اخېر انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

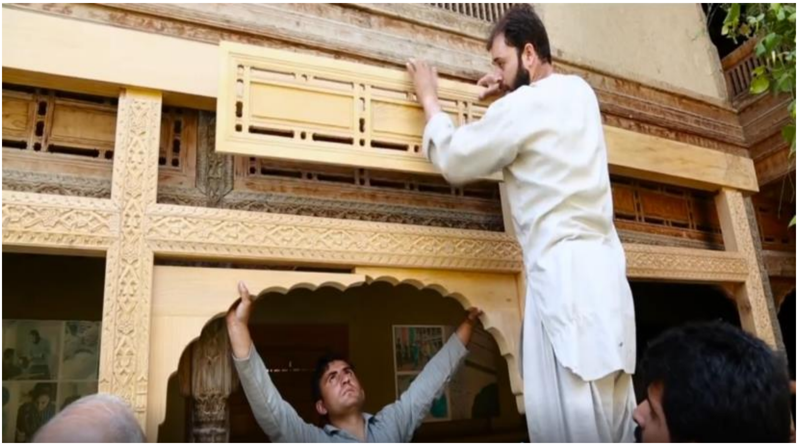

یوه کور د بیا رغونې د ارسی انځور

یوه کور د بیا رغونې د پوال جوړونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغوني ارسۍ انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې انځور

یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې انځور

د بیا رغونې له پاره خښتو جوړولو انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغوني د اخیږ ختو انځور

یوه کور د بیا رغوني د سینګل جوړوني انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغوني د رنګولو (سپیني خاورې په ذریعه) انځور

یوه کور د بیا رغوني د تهداب انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه کور د بیا رغونې د دېوال انځور

د یوه کور د بیا رغونې انځور

(c) ketabton.com: The Digital Library

پا يله:

د مراد خانۍ له ودانيو څه باندې ۲۴۸ کاله تېر شوي او د تېرو حکومتونو د واکمنانو د بې غورۍ او د هغوی د شخصي ګټو له امله د افغاني معمارۍ طرز(سبک) ته له درناوي پرته د هغې ډېرې برخې نورو کانکريټی دولتی او شخصي ودانيو ته ځانګړې شوي، او د مراد خانۍ نه جلا شوي دي.

دغه جوړې شوې ودانۍ د شمال او لوېديځ له لوري د مراد خانۍ ليد (نظر) په بشپړه توګه له منځه وړی دی.

همدا راز د سيمې په شمال ختيځه برخه (څنډه) کې د درې پوړيز غير ضروري (نمايشي) جومات د جوړېدو چارې د محمود خان پله له غاړې څخه دمراد خانۍ ختيځه منظره هم ډېره اغېزمنه کړې ده.

د دې ډول بې نظميو د مخنيوي له پاره بايد هېواد پال معماران لاسونه سره يوځای کړي او مرادخانۍ د کانکرېټي ودانيو جوړولو له خپرېدو څخه وژغوري، د سينما، شخصي او دولتي ودانيو په ګډون شته کانکرېټي ودانۍ ړنګې او له سيمې نه يې لرې ګذار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چاپ شویو کتابونو لېست

۱. معماری افغانستان
۲. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش شفاخانه ها)
۳. راهنمود طلایي (برای اساتید انستیتوت های تخنیکي و ساختمانی افغانستان)
٤. رسم تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد اول
٥. رسم تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد دوم
٦. اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش اداری)
۷. معماری اصیل شهر کابل (مرادخانی)
۸. معماری شهر کابل (بی بی مهرو)
۹. افغانستان در قرن تکنالوژی
۱۰. زونبندی اقلیم و زلزله افغانستان
۱۱. صدقه جاریه / دنیای انجینری
۱۲. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت جلد اول (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)
۱۳. داستان حقیقی با مقیاس معماری
۱٤. فرار از کشور- با تصاویر مستند
۱٥. نقش دانشمندان مسلمان در فن معماری و مهندسی
۱٦. پخسه در افغانستان
۱۷. بنیا نگذاری اولین مساجد توسط افغانها در آسترلیا
۱۸. آموخته های ناب از طراحی تا نظارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

جلد دوم (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)
۱۹.   منار جام – الهامی برای قطب منار
۲۰.   آموخته های ناب از طراحی تا نظارت
جلد سوم (۱۹۹۰ الی ۲۰۲۱)
۲۱.   جام یا کلیان (کلان)
۲۲.   معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد اول
۲۳.   معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد دوم
۲٤.   معماری گل و چوب (معماری شهر کهنه کابل) جلد سوم
۲۵.   چېر ته چې قانون نه شته (ګډوډي د افغانستان په معمارۍ کې)
۲٦.   مډرنه جوما تونه ,, پخوا او نن ،،
۲۷.   هله جور کو (نی پخسه – مقاوم زلزله)
۲۸.   اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش مساجد)
۲۹.   اطلاعات، اصول و قواعد طراحی در معماری (بخش مکاتب)
۳۰.   هنر و صنعت چوب در مرادخانی
۳۱.   هنر و پیشه حکاکي - زرگری در مرادخانی
۳۲.   هیچ (چهل داستان واقعی)
۳۳.   معماری اصیل شهر کابل
(تشریح مورخ ۱۷ ماه میزان سال ۱۴۰۱ پوهنتون پولی تخنیک کابل)
۳٤.   ۴۰- چهل
۳۵.   مجنون او ګلچین (پښتو ناول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۶. در جستجو (ناول به زبان دری)
۳۷. تفاوت ها تفاوت می آورد (کتاب تصویری)
۳۸. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد اول)
۳۹. برف ها آب میشود
٤۰. رسم و تخنیک (گامی به سوی دنیای انجینری) جلد سوم
٤۱. آرزو و امید (ناول به زبان دری)
٤۲. بوډا ښکاري (پښتو ناول)
٤۳. د اسلامي معمارۍ پیل
٤٤. نامنوني ژوي (پښتو ناول)
٤٥. حیوانات شوخ (ناول به زبان دری)
٤٦. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد دوم)
٤۷. د شپېلۍ مینه (مه ینه) په کچه ګړۍ کې (پښتو ناول)
٤۸. حشمت خان د کلا معماري
٤۹. د افغان الک او آذري جلۍ مینه (پښتو ناول)
٥۰. د وچو بڼونه او پارکونو معماري
٥۱. د یوې ښونکې مینان په یوه ټولګي کې (پښتو ناول)
٥۲. د ژرنده ګړي ماما مینه (پښتو ناول)
٥۳. په اسلامي نظام کې ودانیز پرمختګ
٥٤. شپنه ادې (پښتو ناول)
٥٥. بې زده کړې پوی (پښتو ناول)
٥٦. د مینې تاو (پښتو ناول)
٥۷. (BIM) په خپله ژبه - په نړۍ کې تر ټولو نوې او ګړندۍ کړنلاره د معمارانو او اینجینېرانو(انجینرانو) له پاره
٥۸. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

(جلد سوم)
۵۹. سیدو او عیدو - د کوشنیوالي خواږه ملګري (پښتو ناول)
۶۰. د یوې میاشتې ناوي (پښتو ناول)
۶۱. دڅاڅکو هار (د یوه سړي لنډې کیسې)
۶۲. د کابل ښار اصلي معماري (مرادخانی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کار لاندې کتابونو لېست

١. مجموعه از دروس دینی مولوی صاحب خیرالله مخدوم (جلد چهارم)
٢. د کابل ښار معماري (بي بي مهرو)
٣. بې وخته باران
٤. سرغندوی (ناب، مشهور) پوړري
٥. لیونی لېوه
٦. کوشنۍ سوداګره
٧. سپین کارغه
٨. سور تنور
٩. خړه بیزو
١٠. بندي مرغه
١١. توده برستن
١٢. د ژوند پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امکان او وخت په صورت کې

١. پخسه در افغانستان (به زبان انگلیسی)
٢. تاریخ معماری افغانستان
٣. حویلی های آسمان خراش
٤. ارتباط گذ شته، حال و آینده در معماری
٥. استعداد، سرعت و اقتصاد در معماری افغانستان
٦. شیطان چراغ
٧. خاطره ها

(c) ketabton.com: The Digital Library

The Original Architecture of Kabul City

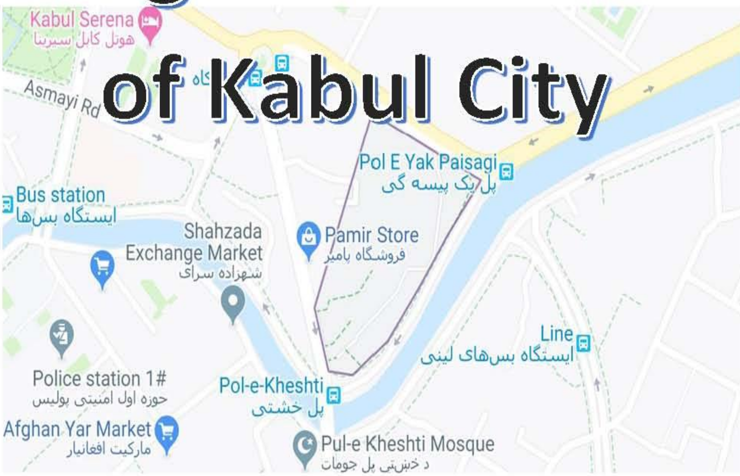

Written by: Architect PHD Hashmatullah Atmar

Date: june-july /2025

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library